

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

25 oktober 2005

BELEIDSBRIEF

Planning en Statistiek

Beleidsprioriteiten 2005-2006

ingediend door de heer Yves Leterme, minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Landbouw,
Zeevisserij en Plattelandsbeleid

INHOUD

	Blz.
1. Inleiding	5
2. Bereikte effecten	6
3. Uitvoering van de beleidsnota periode 2004-2005	9
3.1. Coördinatie Vlaams Statistisch systeem	9
3.1.1. Vlaamse voorstellen voor een confederaal statistieksysteem	9
3.1.2. Systematisch uitbouwen van een algemene toegang tot databanken en statistieken ter ondersteuning van de lokale bestuurskracht	10
3.1.3. Oprichten van een overlegplatform voor het versterken van het Vlaams statistisch systeem op ambtelijk niveau	11
3.2. Horizontale afstemming kwaliteit van (sectorale) officiële statistieken	11
3.2.1. De studiedienst bouwt stapsgewijze kwaliteitszorgsystemen uit voor registers met nadruk op tijdigheid van statistieken en op de verantwoordelijkheid van de statistiekproducenten	11
3.2.2. De studiedienst verhoogt de kwaliteit van het surveyonderzoek in opdracht van de Vlaamse Regering en voorkomt onnodig onderzoek	13
3.3. Algemene omgevingsmonitoring en opvolging van beleidseffecten door ontsluiting beschikbare databanken	14
3.3.1. VRIND, een jaarlijks opvolgingsrapport over de context waarin de Vlaamse Regering optreedt en over de resultaten van het algemene regeerbeleid	14
3.3.2. De Vlaamse studiedienst geeft een Vlaams regionaal jaarboek uit in co-productie met het federale niveau en de andere gewesten	15
3.3.3. Statistische studies valoriseren beschikbare datasets	15
3.4. Beleidsdomeinoverschrijdende en toekomstverkennde studies op basis van wetenschappelijke (kwantitatieve en kwalitatieve) methodes	16
3.4.1. De jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen blijft een instrument tbv beleidsgericht onderzoek en beleidsvorming op Vlaams niveau	16
3.4.2. Regionale simulaties en prognoses op gebied van macro-economie en demografie worden mogelijk dankzij het gebruik van bestaande gevalideerde modellen en technieken	18
3.4.3. Ontwikkelen van integratiekaders voor beleidsanalyse en omgevingsmonitoring dmv kwantitatieve onderzoeksmethodieken en het gebruik ervan stimuleren	19
3.4.4. Studiewerk en deelname aan onderzoeksprogramma's ter ondersteuning van het algemene regeerbeleid	21
4. Vooruitzichten voor 2006	23
4.1. Coördinatie Vlaams Statistisch systeem	23
4.1.1. Vlaamse voorstellen voor een confederaal statistieksysteem	23
4.1.2. Systematisch uitbouwen van een algemene toegang tot databanken en statistieken ter ondersteuning van de lokale bestuurskracht	23
4.1.3. Oprichten van een overlegplatform voor het versterken van het Vlaams statistisch systeem op ambtelijk niveau	24

4.2. Horizontale afstemming kwaliteit van (sectorale) officiële statistieken	24
4.2.1. De studiedienst bouwt stapsgewijze kwaliteitszorgsystemen uit voor registers met nadruk op tijdigheid van statistieken en op de verantwoordelijkheid van de statistiekproducenten ...	24
4.2.2. De studiedienst verhoogt de kwaliteit van het surveyonderzoek in opdracht van de Vlaamse Regering en voorkomt onnodig onderzoek	26
4.3. Algemene omgevingsmonitoring en opvolging van beleidseffecten door ontsluiting beschikbare databanken	26
4.3.1. VRIND, een jaarlijks opvolgingsrapport over de context waarin de Vlaamse Regering optreedt en over de resultaten van het algemene regeerbeleid	26
4.3.2. De Vlaamse studiedienst geeft een Vlaams regionaal jaarboek uit in co-productie met het federale niveau en de andere gewesten	26
4.3.3. Indicatoren ontwikkelen en opvolgen op basis van beschikbare datasets	27
4.4. Beleidsdomeinoverschrijdende en toekomstverkennende studies op basis van wetenschappelijke (kwantitatieve en kwalitatieve) methodes	28
4.4.1. De jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen blijft een instrument tbv beleidsgericht onderzoek en beleidsvorming op Vlaams niveau	28
4.4.2. Regionale simulaties en prognoses op gebied van macro-economie en demografie worden mogelijk dankzij het gebruik van bestaande gevalideerde modellen en technieken	29
4.4.3. Ontwikkelen van integratiekaders voor beleidsanalyse en omgevingsmonitoring dmv kwantitatieve onderzoeksmethodieken en het gebruik ervan stimuleren	30
4.4.4. Studiewerk en deelname aan onderzoeksprogramma's ter ondersteuning van het algemene regeerbeleid	32

BELEIDSBRIEF

VLAAMSE STATISTIEKEN, INDICATOREN EN TOEKOMSTGERICHT ONDERZOEK OVER HET ALGEMEEN REGEERBELEID

1. Inleiding

Eind 2004 keurde het Vlaamse parlement de beleidsnota Vlaamse statistieken, indicatoren en toekomstverkennde studies voor het regeringsbeleid 2004-2009 goed.

Minister-president Yves Leterme stelde voor om zijn beleid met betrekking tot het beleidsveld 'planning en statistiek' te laten stoelen op **vier strategische doelstellingen**:

1. Het Vlaams statistische systeem is een volwaardig en autonoom systeem waarvan alle Vlaamse overheden (Vlaams gewest en gemeenschap, provincies en gemeenten) deel uitmaken. De Vlaamse overheden vragen een volwaardige betrokkenheid bij de standpuntbepaling van de federale en internationale statistiekinstanties met betrekking tot gemeenschappelijke statistiekrichtlijnen en projecten.
2. De coördinerende minister maakt met andere leden van de regering afspraken om de inspanningen voor de sectorale statistieken af te stemmen op de gewenste algemene kwaliteitsstandaarden.
3. De Studiedienst van de Vlaamse regering ontsluit bestaande databanken met referentiecijfers op het gebied van demografie, macro-economie, sociaal-culturele houdingen en opnieis en verbindt ze waar relevant ook onderling om maatschappelijke verbanden en beleidseffecten beter op het spoor te komen.
4. De Studiedienst van de Vlaamse regering maakt gebruik van kwalitatieve en kwantitatieve methodes om zo tot een betere contextualisering te komen van statistieken en om feiten, houdingen en meningen te integreren in de beleidsaanbevelingen.

In de beleidsnota werd aangegeven hoe we de resultaten zouden opvolgen. In hoofdstuk 1 geven we commentaren bij de effectindicatoren.

In hoofdstuk 2 geven we een overzicht van de stand van zaken van de aangekondigde acties na één jaar legislatuur. In dit hoofdstuk zullen we de initiatieven weergeven die door de administratie Planning en Statistiek (APS) werden uitgevoerd in het kader van de hierboven vermelde doelstellingen.

In hoofdstuk 3 geven we aanzetten voor de verdere uitvoering van het aangekondigde beleid maar dan vanuit de verruimde inbreng van de op te richten Studiedienst van de Vlaamse regering. In dit nieuwe agentschap zullen de krachten van de administratie Planning en Statistiek en een deel van het huidige Centrum voor Bevolking- en Gezinsstudies worden gebundeld.

De uitvoering tijdens het voorbije jaar en de planning voor het werkingsjaar 2006 moeten uiteraard gesitueerd worden binnen de beschikbare middelen zowel uitgedrukt in centen als mensen.

De begroting 2005 stelde na budgetcontrole 720.000 euro GVK en 640.000 euro GOK ter beschikking. Voor 2006 werd een ontwerp begroting met 840.000 euro GVK en 670.000 euro GOK ingediend (programma 21.1)

Naar mankracht werkt de administratie Planning en Statistiek (APS) in 2005 met 30 personeelsleden. De nieuwe Studiedienst zal een startformatie van ongeveer 40 personen tellen.

2. Bereikte effecten

In de beleidsnota werd aangekondigd dat we de effecten van uitvoering van de strategische doelstellingen zouden meten aan de hand van enkele indicatoren.

Het meten van effecten vergt meestal grotere inspanningen dan het opvolgen van output- of prestatie-indicatoren. Ze hebben immers een meer kwalitatieve dimensie of zijn gebaseerd op percepties bij de groep waarvoor het beleid bedoeld is. Veelal wordt bij effectmetingen pas na enige tijd beweging gezien in de parameters.

De meerwaarde van indicatoren is dat ze informatie geven die kan vergeleken worden met een ijkingspunt of een streefdoel. Ze zijn een opstap naar verdere studie en analyse over het waarom. We beschouwen de informatie bij de eerste meting als het vertrekpunt waar bij volgende metingen verbetering moet worden vastgesteld.

- **Kwaliteitsbeoordeling van de Vlaamse regionale statistiekproductie door externe instanties of door de gebruikers**

Van een algemene kwaliteitsauditing van de officiële statistieken is zeker nog geen sprake in Vlaanderen (trouwens ook niet op federaal niveau). Zoals verder zal blijken loopt er een onderzoek bij het Steunpunt Bestuurlijke Organisatie om ons te informeren hoe dit in het buitenland gebeurt en hoe wij dit in Vlaanderen best zouden organiseren. Eén ding staat vast: de toekomstige Studiedienst zal met de kwaliteitsopvolging van de Vlaamse officiële statistieken belast worden.

Om het goede voorbeeld te geven heeft de administratie Planning en Statistiek haar jaarlijkse survey naar waarden, houdingen en gedragingen voorgelegd aan de kwaliteitsauditcel van het Centraal Bureau voor de Statistiek van Nederland. We stellen vast dat de administratie op meerdere internationale fora wordt uitgenodigd om een presentatie te geven over haar aanpak van non-response en steekproeftrekking. Op de ISSP-meeting 2005 (Mexico) gaf APS een uiteenzetting over "Evaluation of the follow-up procedure of the ISSP 2004 drop-off questionnaire in relation to the data quality". Eind augustus 2005 ging voor de 16de maal de internationale workshop over nonrespons in huishoudonderzoek door (Tällberg - Zweden). Tijdens deze workshop wisselt een groep van surveymethodologen uit de internationale onderzoeksgemeenschap op een zeer interactieve wijze ervaringen uit over de laatste stand van zaken in nonrespons onderzoek. APS nam deel en verzorgde twee presentaties.

Op uitnodiging van het Centraal Coördinerend Team van de European Social Survey is APS gevraagd een uiteenzetting te geven over de datakwaliteit in de jaarlijkse APS survey. Dit betekent impliciet dat de kwaliteit van dit onderzoek hoog wordt geschat.

- **De mate waarin de kwaliteit van sectorale statistieken is gekend door de producent en de gebruiker**

De UNSC/ECE (1995), Eurostat en andere gezaghebbende internationale statistiekinstituten hebben richtlijnen uitgevaardigd met de beschrijving van de criteria waaraan kwaliteitsvolle statistieken moeten voldoen (zie verder). Zij vatten hun aanbevelingen als volgt samen: “ De meest fundamentele kwaliteitsvereiste voor statistische data is dat de eigenschappen van die data, die relevant zijn voor de kwaliteit, gekend zijn. De statistische informatie moet dus een ‘gekende’ kwaliteit hebben en deze kwaliteit moet goed gedocumenteerd zijn in een soort kwaliteitsverklaring of –rapport”. Om deze reden heeft de administratie Planning en Statistiek in 2005 ervoor gekozen om een metadatabank uit te bouwen waarin de verschillende kwaliteitsdimensies zoals opgelegd door Eurostat per statistiekreeks beschreven worden. Deze metadatabank kan online ingevuld worden door de producenten en op dezelfde wijze via hun PC door de gebruikers worden geraadpleegd. Deze tool is gratis te gebruiken via de website. Er zijn momenteel ruim 250 datasets beschreven. Andere volgen nog. Verder leest u hierover meer.

- **De mate waarin het Vlaams Statistisch System herkenbaar is als een coherent geheel**

Als meetinstrumenten worden het statistische meerjarenprogramma en het overlegplatform met de betrokken actoren op Vlaams niveau aangekondigd. Deze acties zullen worden opgestart nadat de departementen zijn gereorganiseerd volgens de BBB –domeinverdeling en de beleidscellen operationeel zijn.

Tussentijds kan toch al melding worden gemaakt van gemeenschappelijke producten zoals VRIND waarin over alle beleidsdomeinen heen indicatoren worden aangeboden.

Voorbije jaren werd er werk gemaakt van een statistisch meerjarenprogramma waarin de lacunes op gebied van beleidsstatistieken per beleidsdomein werden opgesomd. De verschillende acties terzake leidde tussen 2001 en 2004 tot de productie van ruim 900 statistiekreeksen.

Voor wat de herkenbaarheid en bekendheid betreft, kan meegedeeld worden dat het kenniscentrum ‘cijfers’ op de APS-website in 2004 een gemiddelde trafiek van 47.304 clicks per maand behaalde. Indien we de maand juni als ijkpunt nemen, blijkt dat de trafiek tussen 2004 en 2005 met 19% toenam en ten overstaan van de startperiode (2001) een toename met 51% kende.

- **De volwaardige betrokkenheid van de Vlaamse vertegenwoordiging in federale en Europese statistiekorganen**

De Vlaamse regering heeft officieel twee vertegenwoordigers in de Hoge Raad voor de Statistiek (HRS) en in de wetenschappelijke comités van het Instituut voor nationale rekeningen (INR). De HRS is sinds de zomer 2004 niet meer samengekomen omwille van de wedersamenstelling en aanstelling van een nieuwe voorzitter. Daardoor vielen ook de werkzaamheden rond een geïntegreerd statistisch programma stil. Ondertussen liepen er tussen APS en het NIS wel gesprekken over de laattijdige levering van regionale statistieken die frequent worden gebruikt voor beleidsdoeleinden. De resterende knelpunten zullen op de Hoge Raad voor de Statistiek worden aangekaart nadat haar activiteiten in het najaar 2005 opnieuw opgestart worden.

De diensten van de Vlaamse overheid worden regelmatig als expert uitgenodigd op NIS-werkgroepen. APS mocht het voorzitterschap waarnemen van de werkgroep over de herziening van de demografische statistieken en over de afvalstatistieken.

In de discussie over de vertegenwoordiging op internationaal vlak is er weinig vooruitgang te melden. Dankzij de bemiddeling van de Vlaamse minister bevoegd voor statistiek is er medio 2005 dan toch een akkoord bereikt over de levering van afvalstatistieken volgens de Eurostat-richtlijnen.

De Vlaamse overheid is niettemin op meerdere internationale (niet officiële) statistiek- en studiefora aanwezig en actief. Dit gebeurt meestal op voordracht van andere experts of op eigen initiatief. We vermelden hier onder meer de bevolkingsstudiën in het kader van de Hoge raad voor Europa, de internationale werkgroep gender and generation panelstudy, de Europese methodologische werkgroep over toekomstverkenningen,....

- **De volwaardige betrokkenheid van lokale besturen bij de productie en verspreiding van relevante statistieken**

In het nieuwe regeerakkoord wordt uitdrukkelijk gepleit om de bestuurskracht van de lokale besturen te ondersteunen. Daarom wensen we hen een aanbod te doen aan beleidsrelevante statistieken waarmee ze hun beleid kunnen voorbereiden en opvolgen. Gemeenten en provincies werden voor een aantal beleidsdomeinen al betrokken bij de definitie en selectie van indicatoren (vb. stedenmonitor, het sociale beleid,...). Provincies van hun kant hebben het voorbije jaar, al dan niet in samenwerking met de gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen en studiediensten, al heel wat cijfermateriaal verzameld en bewerkt. Dit gebeurt tot op heden in verspreide slagorde, soms vanuit verschillende bronnen en met onderling afwijkende definities. Om efficiënter te werken en alle gemeenten vanuit hetzelfde aanbod te laten vertrekken heeft APS de verschillende actoren samengebracht. Men werkt nu gezamenlijk aan een portaal met lokale statistieken (meer hierover: zie verder).

- **Het gebruik van geïntegreerde referentiedatabanken voor beleidsgericht onderzoek en beleidsaanbevelingen**

Deze indicator is moeilijker te kwantificeren omdat de begrippen ‘referentiedatabank en beleidsgericht onderzoek’ niet strikt gedefinieerd werden. We stellen vast dat in de beleidsnota’s van de Vlaamse regering weinig gebruik werd gemaakt van statistieken. In opvolgingsinstrumenten voor horizontale langetermijnstrategieën zoals het Pakt van Vilvoorde en de Lissabonstrategie wordt zowel gebruik gemaakt van internationale (Eurostat), federale (EAK-NIS, SKZ) als Vlaamse databronnen (SONAR-enquête, sociaal culturele survey, administratieve registers). De kwaliteit van deze bronnen wordt vooraf door APS gescreend. Komende jaren zullen er ongetwijfeld nog andere monitors worden ontworpen waarbij APS/Studiedienst zal betrokken worden als leverancier van betrouwbare statistieken.

- **De beleidsbeslissingen die mede het resultaat zijn van het gebruik van kwalitatieve, participatieve methoden**

Mede onder impuls van het regeerakkoord worden het middenveld en andere actoren betrokken bij de beleidsvoorbereiding. Iedere minister organiseert dit overleg binnen zijn beleidsdomein. Voor wat de horizontale thema’s betreft noteerden we onder meer een stakeholdersoverleg (met betrokkenheid van APS) bij de voorbereiding van een strategie voor het platteland, de strategie voor duurzame ontwikkeling, het transitie management duurzaam wonen en bouwen, de voorbereiding van het Vlaamse klimaatsplan en andere. Ook bij de herziening van het Pakt van Vilvoorde wordt de intentie uitgesproken om de realisatie van de ambitieuze doelstellingen samen aan te pakken met de sociale partners en de milieuorganisaties.

- **Het gebruik van integratiekaders bij toekomstverkennd onderzoek over complexe processen met grote onzekerheidsmarges zoals internationalisering, kennismaatschappij, duurzame ontwikkeling, migratie,...**

Er is veelvuldig gebruik gemaakt van de algemene omgevingsanalyse voor Vlaanderen bij de voorbereiding van de beleidsnota’s voor de lopende legislatuur. De beleidsstrategieën voor de horizontale thema’s die hiervoor werden opgesomd vertrekken eveneens van een breed kader met te verwachten ontwikkelingen. Er wordt hierbij geen vaste methodologie opgedrongen. De keuze van de benaderingswijze hangt af van de opdrachtgever.

3. Uitvoering van de beleidsnota periode 2004-2005

3.1. Coördinatie Vlaams Statistisch systeem

3.1.1 Vlaamse voorstellen voor een confederaal statistieksysteem

Er is een technisch juridische nota voorbereid die als basis kan dienen voor de gesprekken die in het Forum voor Institutionele Hervormingen zouden plaats vinden. De nota bouwt verder op een eerder advies over de herziening van de statistiekwet van 1962 (de herziening van de statistiekwet zou in het najaar 2005 in het Belgische Parlement worden besproken).

Het uitgangspunt is dat de *Vlaamse overheid de productie van statistieken beschouwt als een complementaire bevoegdheid en als een noodzakelijk instrument ter ondersteuning van de toegewezen bevoegdheden*. De Vlaamse overheid is m.a.w. volledig bevoegd op het gebied van het verzamelen van gegevens die betrekking hebben op de toegewezen bevoegdheden, zowel ter voorbereiding, uitvoering als opvolging en controle van haar beleid op voorwaarde dat zij op dat terrein de regels m.b.t. het statistische geheim naleeft. Wat dat laatste betreft heeft het college van secretarissen-generaal een interne dienstorder (2005/1) uitgevaardigd met aanvullende aanbevelingen. Er werden per departement aanspreekpunten aangeduid die juridisch advies verlenen bij problemen over de interpretatie van de wetgeving terzake.

Er wordt gepleit voor een *partnerschap op basis van gelijkwaardigheid* wat onder meer tot uiting moet komen door de *oprichting van een coördinatiecomité* federaal-gewesten en gemeenschappen, met een paritaire samenstelling, een gemeenschappelijk te beheren agenda en duidelijke afspraken over de vertegenwoordiging op internationale statistiekfora. Het geïntegreerd statistische programma moet een kalender inhouden van gemeenschappelijk te realiseren onderzoeken. De deelstaten moeten toegang krijgen tot atomaire data en bevoegdheid krijgen om data te koppelen, mits respect voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en enkel voor wetenschappelijk gebruik.

Binnen het kader van e-government zullen er besprekingen worden opgestart om te komen tot een Vlaamse kruispuntbank die instaat voor de technische ondersteuning en de onderhandelingen met de federale instanties over het gebruik van de data.

De Vlaamse overheid zal een *eigen kwaliteitszorgbeleid* voeren (zie verder) dat beantwoordt *aan de Europese standaarden* zodat ze zelf kan instaan voor de kwaliteitsborging voor internationaal aan te leveren data. Er kan een autoriteit op gebied van methodologie op federaal niveau worden erkend op voorwaarde dat deze een wetenschappelijk karakter behoudt en de samenstelling evenwichtig is (alle universiteiten, meerdere disciplines, statistiekinstanties van de gewesten en FOD economie-afdeling statistiek) Deze autoriteit heeft als doel de internationale richtlijnen te helpen interpreteren en aanbevelingen te formuleren met het oog op de aggregatie van de data op Belgisch niveau en methodologisch afspraken te maken mbt tot gemeenschappelijke projecten (zie geïntegreerd Belgisch statistisch programma).

3.1.2 Systematisch uitbouwen van een algemene toegang tot databanken en statistieken ter ondersteuning van de lokale bestuurskracht

De behoefte aan statistieken tot op een zo laag mogelijk geografische entiteit wordt vanuit meerdere hoeken gemeld. Vanuit wetenschappelijke hoek wil men onderzoeken of ruimtelijke differentiatie een verklaring biedt voor verschillen in houdingen en gedragingen en of ruimtelijke concentraties van bepaalde fenomenen samenhangen met de spreiding van andere artefacten. Beleidsmatig kiest men in bepaalde beleidsvelden voor een gebiedsgerichte aanpak (zie milieu en natuur, armoede, stedenbeleid). Dit vergt dan ook voldoende gedetailleerde statistieken om deze gebieden functioneel af te bakenen en om de effecten van het beleid te meten. Gemeenten worden bovendien steeds meer als partners in het beleid beschouwd. Zij krijgen zekere vrijheidsmarges bij de uitvoering op voorwaarde dat ze hun beleid goed onderbouwen en de resultaten kunnen aantonen.

Er is dus een *behoefte aan statistieken op gemeentelijk niveau en voor sommige beleidsmaatregelen liefst tot op het niveau van een wijk of buurt*.

Gegevens op het niveau van statistische sectoren zijn tot op heden maar beperkt beschikbaar. Er wordt nog gewacht op de volledige set van data van de socio-economische enquête van 2001 (NIS). Omwille van privacy van de persoonsgegevens worden de beschikbare data in andere bronnen op dat niveau van detail ook niet vrijgegeven.

Op gebied van gemeentelijke statistieken is er wel een ruim aanbod beschikbaar. Ze worden in hoofdzaak *onder de vorm van indicatoren of kengetallen verspreid*. We verwijzen hier naar de gemeentelijke cahiers van de VDAB, naar de indicatoren in het kader van het lokaal sociaal beleid. In de administratieve registers van heel wat organisaties (vb VHM, Kind en Gezin, VMM) is informatie op gemeentelijk niveau beschikbaar, maar daarom niet altijd ontsloten op dat aggregatieniveau (diensten werken soms met andere gebiedsindelingen). De provincies profileren zich ook steeds meer als leveranciers van datareeksen ten behoeve van de lokale besturen. Zo komen er meerdere spelers op de markt als producent en/of als verspreider van statistieken.

De administratie Planning en Statistiek wil een volledig overzicht krijgen van beschikbare data en de resultaten van deze inventarisatie ook meedelen aan derden. Dit gebeurt momenteel via het eenloket statistiek van de administratie Planning en Statistiek (www.vlaanderen.be/aps). Bovendien wil de administratie het *aanbod verruimen naar thema's en diversifiëren naar verspreidingsvorm*. Daarom werden de verschillende actoren samengebracht in een gebruikersgroep. Vertegenwoordigers van de betrokken administraties, van gemeenten en provincies lijsten nu de behoefte aan statistieken op en APS zoekt de gepaste bronnen om aan de informatiebehoeften tegemoet te komen. Er wordt nog overlegd over de vorm van het rapporteringen en de subregionale verdelingen (vb politiezones, LOGO).

De technische uitvoering van het project gebeurt in een datawarehouse-architectuur (informixtabellen, cognos reportnet ontsluiting). De gemeenten zullen via internet toegang krijgen tot de databank. Tegen eind 2005 moet het project operationeel zijn.

Dit moet in de toekomst dan ook de *unieke bron zijn voor officiële lokale statistieken voor Vlaanderen*.

3.1.3 Oprichten van een overlegplatform voor het versterken van het Vlaams statistisch systeem op ambtelijk niveau

Dit overlegplatform is nog niet opgericht omdat gewacht wordt op de reorganisatie van het ministerie waarbij de domeinen herschikt worden en binnen de ministeries duidelijkheid komt over de aansturing en interne kwaliteitszorg op gebied van dataverzameling en ontsluiting.

3.2 Horizontale afstemming kwaliteit van (sectorale) officiële statistieken

3.2.1 De studiedienst bouwt stapsgewijze kwaliteitssystemen uit voor registers met nadruk op tijdigheid van statistieken en op de verantwoordelijkheid van de statistiekproducenten

In 2005 zijn eerste stappen gezet naar een systematisch kwaliteitszorgbeleid voor de officiële statistieken van Vlaanderen.

Vooreerst is een aangepaste versie van de *functionele regionale databank (FRED)* in juli 2005 online gegaan. Het onderscheid met een vorige versie bestaat erin dat de informatie ruimer is (alle kwaliteitsdimensies van statistiek zoals gedefinieerd door Eurostat) en dat de metadata nu ook eenvoudig kunnen worden ingevoerd via internet (mits aanvraag paswoord). Deze metadatabank beschrijft de inhoud en de kwaliteit van de belangrijkste bronbestanden. In een volgende stap worden de afgeleide reeksen beschreven. Het metadatabestand bevat momenteel een driehonderdtal fiches.

Zoals aangekondigd loopt er een *internationaal vergelijkend onderzoek naar het kwaliteitsmanagement van statistiekdiensten (uit de buurlanden)*. Zo werden enerzijds de opdracht, gezagspositie en middelen en anderzijds de huidige en gewenste kwaliteitsbeheersingssystemen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (Nederland), het Office for National Statistics (Verenigd Koninkrijk) en het Bundesamt für Statistik (Duitsland) onderzocht. Vervolgens werd op zoek gegaan naar een internationaal gevalideerd referentiekader met kwaliteitsstandaarden voor officiële statistieken. In 1992 werd op de Conferentie van Europese Statistici een charter met een tiental principes uitgewerkt. Men wou deze in een nog ruimere context plaatsen omdat de mondialisering eisen stelt naar vergelijkbare statistieken van goede kwaliteit. De *Statistische Commissie van de Verenigde Naties, de hoogste statistische autoriteit in de wereld* keurde op 15 april 1994 de *Fundamentele Principes voor Officiële Statistieken* goed. Als Vlaamse overheid dienen we ons aan deze principes te conformeren ook al bestaat er geen autonoom uitgebouwde statistiekdienst zoals dit op het federale niveau het geval is (NIS en INR). We overlopen de principes.

(1) Officiële statistieken moeten *op een onpartijdige wijze door officiële agentschappen* worden *gecompileerd en aan het publiek ter beschikking worden gesteld* (zie opdracht Studiedienst).

(2) De agentschappen moeten volgens strikt professionele overwegingen dwz *volgens wetenschappelijke principes en professionele ethiek, beslissen over de methodes* en de procedures voor inzameling, verwerking, de opslag en de presentatie van de statistieken (zie kwaliteitsbeleid van Studiedienst).

(3) Om een correcte interpretatie mogelijk te maken moeten de agentschappen *informatie* publiceren *over de bronnen, methodes en procedures* van de statistieken volgens wetenschappelijke normen (zie metadatabank FRED).

- (4) De **statistische agentschappen** hebben volgens de Statistische Commissie van de VN het **recht om commentaar te geven op onjuiste interpretatie en misbruik van statistieken**.
- (5) Gegevens kunnen voor statistische doeleinden uit verschillende typen van bronnen worden onttrokken waaronder surveys en administratieve registers. De agentschappen moeten bij de **keuze van de bron** rekening houden met de kwaliteit, opportuniteit, kosten en de last van de ondervraagden (*zie handleiding surveyonderzoek in Vlaanderen, APS 2001 en handleiding kwaliteit van statistisch productieproces, APS, 2003*).
- (6) De **individuele gegevens** die door de statistische agentschappen worden verzameld dienen **strikt vertrouwelijk** te zijn en uitsluitend te worden gebruikt voor statistische doeleinden (*zie federale wet op privacy en de omzendbrief van het college van SG voor de diensten van de Vlaamse overheid*).
- (7) Het **formele kader** van wetten, verordeningen en maatregelen waarin de agentschappen opereren moet openbaar worden gemaakt (*tot op heden geen Vlaams decreet, het oprichtingsbesluit van de IVA studiedienst van de Vlaamse regering belast dit agentschap met de coördinatie van het Vlaams statistisch systeem en met de kwaliteitszorg*).
- (8) Volgens de VN is de **samenwerking van de verschillende statistische agentschappen** in één land essentieel om de consistentie en efficiëntie in het statistische systeem te bereiken (*zie vraag voorstel confederaal model*).
- (9) het **gebruik van internationale concepten, classificaties en methodes** bevordert de consistentie en efficiëntie van de statistische systemen op alle officiële niveaus (*zie monitoring algemeen regeerbeleid, survey*).
- (10) **Bilaterale en multilaterale samenwerking** draagt bij aan de verbetering van systemen van officiële statistieken in alle landen (*zie vragen voor internationale statistiekfora en deelname aan internationale expertennetwerken*).

Het Statistical Programme Committee keurde op 24 februari 2005 de **European Statistics Code of Practice** goed (België werd vertegenwoordigd door het NIS). Deze richtlijnen hebben enkel betrekking op de agentschappen die de communautaire statistieken voor Eurostat moeten verzamelen. Zij kunnen niettemin een inspiratiebron zijn voor de Vlaamse overheid bij de uitbouw van haar statistisch systeem. De vijftien principes van de Europese Code zijn te groeperen onder drie rubrieken: 1) **institutionele omgeving**, 2) **statistische processen en** 3) **statistische output**.

- (1) De Europese Code legt net zoals de verklaring van de VN sterk de nadruk op de **onafhankelijke positie van het statistische agentschap** (*Studiedienst wordt mede hierom als een IVA opgericht*) en van het hoofd van dit agentschap dat zelfstandig moet kunnen beslissen over de methoden, het tijdstip van publicatie en het geven van commentaren op misbruik van statistiek (te regelen via beheersovereenkomst). **Alle externe gebruikers moeten billijk worden behandeld (belang van eenloket)**. De **privacy van de ondervraagden** moet gewaarborgd worden (*code voor bescherming van vertrouwelijke informatie zal aan de beheersovereenkomst van het agentschap worden toegevoegd*).
- (2) De **geloofwaardigheid van de statistieken** wordt verbeterd door een **goede reputatie van het management en efficiëntie van het agentschap**. **Correcte methodologie en statistische procedures van gegevensinzameling tot validering**, moeten de kwaliteit ondersteunen. De **rapporтерingslast moet in verhouding staan van de behoeften van de gebruikers** en mag de ondervraagden niet bovenmatig onder druk zetten (*zie ook project in kader van deregulering met oa het meldpunt surveys*).
- (3) De **output van het statistische systeem** moet leiden tot **relevante, nauwkeurige en betrouwbare, geschikte, coherente, vergelijkbare en toegankelijke informatie die tegemoet komt aan de behoeften van de gebruikers** (*zie beschrijving in metadatabank FRED*). De statistieken moeten op een geschikte en precieze manier worden verspreid (*zie publicaties en website*). Het zou mogelijk moeten zijn om **gegevens uit verschillende bronnen te combineren** (*zie inspanningen met project 'geïntegreerd informatie kader' dat nu opgevolgd wordt door Sturing en Controle ICT en e-governement; zal ook onderwerp zijn van statistisch*

meerjarenprogramma en van overlegplatform). De gegevens moeten in een begrijpelijke vorm worden opgesteld, beschikbaar en toegankelijk zijn op onpartijdige basis en ondersteund worden met metagegevens en begeleidende documentatie (zie VRIND)

Het Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen formuleerde vrij scherpe *kritiek* bij de toetsing van het *huidige Vlaamse Statistische systeem* aan bovenvermelde principes en Codes. De belangrijkste opmerking is dat de productielijnen van de regionale statistieken weinig inzichtelijk zijn en dat er geen generiek kwaliteitsbeheerssysteem bestaat. Volgens de VN principes moeten de statistieken op een onafhankelijke wijze tot stand komen, los van de uitvoeringsinstanties. In het *decentrale statistische systeem van Vlaanderen* is iedere administratie en VOI verantwoordelijk voor de productie van de sectorale statistieken. Bij surveys zou te weinig gebruik worden gemaakt van gevalideerde schalen en van templates. Voor de nabije toekomst meldt het Steunpunt weinig beterschap omdat de Studiedienst onvoldoende middelen heeft om kwaliteit af te dwingen en via de beheersovereenkomst met de minister-president nog onder ‘voogdij’ valt en politiek niet volledig onafhankelijk kan zijn (kritiek die trouwens ook geuit wordt ten aanzien van het NIS). Er ontbreekt voorsnog een duurzame en gemeenschappelijke toekomstvisie over de kwaliteitsbeheersing (studie werd net besteld om deze visie voor te bereiden).

Om deze uitspraken van het Steunpunt over de huidige situatie te toetsen aan de werkelijkheid, werd in de zomer 2005 een vragenlijst rondgestuurd naar alle afdelingen. Dit moet als een *nulmeting* worden beschouwd. Het wordt een postenquôte die volledig anoniem verloopt en als een zelfevaluatie wordt opgevat (veel gebruikte methode bij IKZ).

De vragen handelen over:

- (1) de opdrachtgevers, gebruikers en legale basis voor de officiële statistieken die worden verzameld
- (2) de type gegevens die de instelling verzamelt en de inspanningen die het daartoe moet leveren,
- (3) de wijze waarop de instelling gegevens verzamelt op basis van enquêtes
- (4) de wijze waarop de instelling administratieve registers opbouwt en beheert
- (5) de beoordeling van de kwaliteit van de in eigen beheer opgestelde statistieken
- (6) het publicatiebeleid ten aanzien van in eigen beheer opgestelde statistieken
- (7) de wensen ten aanzien van ondersteuning door een centrale statistiekafdeling

Uit deze enquête willen we informatie bekomen *over het vertrouwen dat de instellingen zelf stellen in hun eigen statistiekproductie en voor welke aspecten of onderdelen van het statistische productieproces zij openstaan voor begeleiding*. Hieruit kan argumentatie geput worden voor een meer systematische kwaliteitsbeheersing en het gebruik van algemeen opgelegde kwaliteitsrichtlijnen die door de Studiedienst zullen worden voorbereid.

3.2.2 De studiedienst verhoogt de kwaliteit van het surveyonderzoek in opdracht van de Vlaamse regering en voorkomt onnodig onderzoek

Naast de kwaliteitszorg die aan het surveyonderzoek in eigen regie wordt besteed, heeft de administratie Planning en Statistiek ook de opdracht om het kwaliteitsniveau van onderzoeken in opdracht van de Vlaamse overheid te verhogen.

Er werd een handleiding uitgeschreven *‘kwaliteitsrichtlijnen bij het uitvoeren van surveyonderzoek’* (APS, 2001). Hiermee heeft Vlaanderen een referentiekader voor haar kwaliteitsbeleid. Deze brochure werd ruim verspreid binnen het ministerie en is trouwens nog steeds te raadplegen via de website van de Vlaamse overheid (ongeveer 150 clicks per

maand). We wensen dit referentiekader regelmatig te toetsen aan recente inzichten en standaarden op internationaal vlak. Daarom wordt de wetenschappelijke literatuur (binnen- en buitenland) over sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden continu opgevolgd en worden internationale congressen bijgewoond. Daarenboven worden deelaspecten verder bestudeerd zoals het indiceren van complexe ‘containerbegrippen’ en de representativiteit van telefonische enquêtes (zie NOT@S, 2004). Al deze nieuwe inzichten worden in 2005 gebundeld en verwerkt in de herziene versie van de handleiding over surveyonderzoek.

Het *surveyklimaat* is in Vlaanderen nog vrij goed: er is nog een grote bereidheid om (gratis) mee te werken aan enquêtes en men gelooft er nog in dat met deze informatie rekening wordt gehouden. Dit blijkt uit vragen die hierover gesteld werden (G. Loosveldt, Vlaanderen gepeild 2003) en uit de hoge respons bij lopende surveys (71% respons APS survey 2004, 72% respons bij postenquête over bevolking en beleid door CBGS). De Vlamingen zijn algemeen bezorgd over hun privacy maar dit uitte ze meer in een wantrouwen tegenover het bijhouden van persoonsgegevens in allerlei databanken. Ze vragen dan ook dat de overheid hier regelend optreedt. Deze bezorgdheid om hun privacy uit zich nog niet in een wantrouwen tegenover deelname aan surveyonderzoeken. Ervaringen met eerdere enquêtes beïnvloedt meer het gedrag om een volgende keer mee te doen.

Om de responsgraad in de toekomst voldoende hoog te houden, moeten overbodige enquêtes beperkt gehouden worden. Mede om die reden werd door de administratie Planning en Statistiek een *meldpunt* opgericht (beslissing van college van SG, 2001). De inventaris bevat medio 2005 de beschrijving van een 270 tal enquêtes die sinds 1999 werden uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse overheid. Deze databank wordt regelmatig bijgewerkt. Medio 2005 werden alle afdelingen, VWI en VOI opnieuw via een webenquête uitgenodigd hun informatie over de vragenlijsten, de beschikbaarheid van data, methodologische aanpak en eventuele onderzoeksresultaten aan het meldpunt mee te delen.

Er zal ook informatie worden opgevraagd bij de *gemeenten*. Deze informatie wordt ontsloten via de website waardoor alle overheden kennis krijgen van relevant onderzoek. We stellen vast dat in 2004 ruim 750 clicks per maand plaatsvonden op het meldpunt.

De bedoeling is dat zoveel als mogelijk gebruik wordt gemaakt van beschikbare datasets, dat ervaringen worden uitgewisseld over het gebruik van meetinstrumenten, dat samenwerkingsverbanden worden gezocht tussen opdrachtgevers die gelijkaardig doelpubliek of vergelijkbare thema's bevragen. APS treedt hierbij op als draaischijf en kan op vraag adviserend optreden. Bij wijze van voorbeeld kan meegedeeld worden dat de datasets van de APS survey in 2004 door 5 wetenschappelijke instellingen werden opgevraagd (andere overheidsdiensten of wetenschappelijke instellingen).

3.3 Algemene omgevingsmonitoring en opvolging van beleidseffecten door ontsluiting beschikbare databanken

3.3.1 VRIND, een jaarlijks opvolgingsrapport over de context waarin de Vlaamse regering optreedt en over de resultaten van het algemene regeerbeleid

In 2005 verscheen de elfde editie van VRIND. De publicatiedatum werd naar juni verschoven omdat we de opbouw van het indicatorenboek wilden vasthangen aan de beleidsprioriteiten die in het regeerakkoord en in de beleidsnota's beschreven werden. Vanuit de betrokken administraties en VOI's werden voorstellen uitgewerkt tot indicering van de beoogde

beleidseffecten en –resultaten. APS coördineerde dit proces. De indicatoren werden op hun relevantie (meten ze de beoogde effecten) en op hun meetbaarheid (beschikbaarheid van betrouwbare bronnen) getoetst. APS formuleerde zelf ook indicatoren met de bedoeling eens ruimer te kijken dan de gekende administratieve registers en transversale aspecten beter naar voren te brengen. Ruim zevenhonderd indicatoren werden beschreven en ter validering voorgelegd aan de bevoegde kabinetten. De gegevensinzameling en de interpretatie van de data gebeurden op ambtelijk niveau en in alle onafhankelijkheid. In juni 2005 werd de publicatie (oplage: 3.500 ex.) aan de pers voorgesteld in aanwezigheid van meerdere ministers. Zij kregen de gelegenheid commentaren te geven bij de resultaten. De editie 2004-2005 werd *als nulmeting* beschouwd *voor de nieuwe bewindsploeg* aangezien de data meestal betrekking hadden op 2004 en vroeger.

Naar jaarlijkse traditie werden de volledige reeksen die aan de basis liggen van de VRIND-indicatoren verspreid via de website.

De elfde editie kon enkele nieuwigheden aanbieden zoals *nieuwe hoofdstukken* die aansloten *bij de nieuwe beleidsaccenten* van de Vlaamse regering (platteland, sociale economie). In de samenvatting werd gewezen op *transversale verbanden* tussen de verschillende hoofdstukken en werden tevens een aantal relevante data die betrekking hebben op horizontale beleidsvelden gebundeld o.a. rond gelijke kansen, Vlaamse Rand en Brussel.

3.3.2 De Vlaamse studiedienst geeft een Vlaams regionaal jaarboek uit in co-productie met het federale niveau en de andere gewesten

De *vraag voor de co-productie van een regionaal statistisch jaarboek is aan het NIS gesteld*. De laatste editie dateert van 1999. In afwachting blijft de administratie een *vouwfolder ‘Vlaanderen in Cijfers’* met veel gebruikte statistiekreeksen over de bevolking, tewerkstelling, ondernemingsstructuur, omzet, investeringen in Vlaanderen en in de provincies uitgegeven. Omdat deze vouwfolder initieel bedoeld was als geheugensteuntje voor ministers die in het buitenland vragen kregen over Vlaanderen, wordt deze folder jaarlijks vertaald in het Engels. Hij wordt ruim verspreid onder de buitenlandse vertegenwoordigers. Ook scholen, bedrijven en onderzoeksinstellingen vragen geregeld naar deze folder (oplage 18.000 exemplaren)

We stellen bovendien vast dat ook het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een boekje met kernindicatoren uitgeven. Sinds enkele jaren heeft het NIS een gelijkaardig initiatief genomen. Dit bewijst dat er behoefte is aan referentiestatistieken. We stellen alleen vast dat er op deze manier niet efficiënt wordt gewerkt omdat in meerdere producten dezelfde bronnen worden geciteerd en bewerkt.

3.3.3 Statistische studies valoriseren beschikbare datasets

Data-analyse is één van de manieren om de beleidsrelevantie van de statistiekproductie te waarborgen. Data-analyse maakt duidelijk welke vragen door de data kunnen worden beantwoord en welke onbeantwoord blijven. Data-analyse geeft daardoor feedback over de adequaatheid en de volledigheid van de verzamelde gegevens. Dit komt ook tot uiting wanneer data binnen een datawarehouse omgeving worden gemodelleerd en gecontroleerd op hun consistentie.

Onder deze rubriek vallen een aantal statistische studies die in 2005 werden uitgevoerd *op data van het Rijksregister*. Zo werden de verhuisbewegingen van Belgen en niet-Belgen in en rond de Vlaamse rand rond Brussel bestudeerd in de periode 1995-2003

De datasets van *de socio-economische enquête van 2001* werd nog niet volledig vrijgegeven. APS verkreeg een 10% steekproef (geanonimiseerd) van enkele modules en van de woningtelling op huishoudniveau. Dit leverde al interessante analyses op over de woonsituatie en woonkwaliteit in Vlaanderen, over het profiel van personen met een handicap, over het verplaatsingspatroon van de Vlamingen in het kader van de woon-werkrelaties, over het telefoonbezit en hieruit af te leiden de mate waarin telefonische enquêtes representatief kunnen zijn, de scholingsgraad naar leeftijd enz.

Op basis van jaarrekeningen van de bedrijven zoals neergelegd in de *balanscentrale van Nationale Bank van België* kan men ratio's berekenen over de toegevoegde waarde, de solvabiliteit en de rendabiliteit van ondernemingen. Het geheel van deze ratio's geeft een beeld van de economische beslissingskracht (economic decision power) van een gemeente of regio.

3.4 Beleidsdomeinoverschrijdende en toekomstverkennde studies op basis van wetenschappelijke (kwantitatieve en kwalitatieve) methodes

3.4.1 De jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen blijft een instrument tbv beleidsgericht onderzoek en beleidsvorming op Vlaams niveau

De administratie Planning en Statistiek organiseert jaarlijks een *face to face enquête* bij 1500 Vlamingen van 18 tot 85 jaar, met inbegrip van Nederlandstaligen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze enquête wil culturele verschuivingen waarnemen op gebied van waarden, houdingen en gedragingen. Naast een *vaste set van klassieke achtergrondvariabelen*, is er een *periodiek wekerende set van standaardvragen* onder meer over het vertrouwen in instellingen, tevredenheid over verschillende levensdomeinen, deelname aan het verenigingsleven, houding en gedrag tov permanent leren, vrijwilligerswerk, vrijetijdsbestedingen, ... De bedoeling is op termijn trendanalyses te kunnen maken over maatschappelijke thema's. De sociaal culturele survey is aan zijn tiende editie toe.

Daarnaast worden er *ad hoc* of met een lagere frequentie *allerhande maatschappelijke thema's* opgenomen in de vragenlijst. De keuze van het thema is ofwel gebaseerd op een specifieke vraag van een Vlaamse minister of wordt gegenereerd vanuit horizontale beleidscellen of door APS zelf die deze gegevens bewerkt voor VRIND of andere beleidsmonitors waartoe ze opdracht krijgt (Pakt Vilvoorde, opvolging Top Lissabon). In 2005 wordt de houding tov milieuvraagstukken en de houding tov ICT gebruik uitgewerkt. De indicering gebeurt op basis van uitgeteste meetinstrumenten. Dit waarborgt goede respons en maakt het mogelijk de verkregen informatie te vergelijken met internationaal onderzoek. Voor nieuwe thema's wordt vooraf een conceptnota uitgeschreven. Het concept wordt samen met de opdrachtgever uitgeklaard zodat maximaal kan worden ingespeeld op de informatiebehoefte.

Sinds 2002 participeert Vlaanderen als regio aan het internationale onderzoeksprogramma “International Social Survey”. Met het oog op cross-nationaal en cross-cultureel onderzoek wordt een zelfde vragenmodule met topics uit sociaal-wetenschappelijk onderzoek (o.a. burgerschap, familie en veranderende gender rollen, sociale uitsluiting, sport en vrije tijd) aan bestaande onderzoeken gekoppeld. In Vlaanderen wordt de ISSP-vragenmodule als schriftelijke vragenlijst aan de jaarlijkse survey 'sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen' gekoppeld.

In 2005 kwam de houding tov werk aan bod. Dit is een relevant thema in het licht van het eindeloopbaandebat en de inspanningen die de overheid wil leveren om de werkzaamheidsgraad te verhogen.

De resultaten van de APS survey worden ter beschikking gesteld voor wetenschappelijk onderzoek. Zowel het proces als het bestand worden uitvoering beschreven in een sourceboek.

APS-medewerkers zijn de eerste en meest intensieve gebruikers van de data. Men vindt eenvoudige frequentietabellen en bivariate statistische analyses terug in VRIND. Daarnaast wordt over de specifieke jaarthema's grondiger studiewerk verricht eventueel in relatie met andere bronnen. De resultaten van dit **onderzoek** worden gepubliceerd **in de reeks Stativaria** of worden aan een gespecialiseerd publiek voorgesteld op het **tweejaarlijkse colloquium Vlaanderen gepeild**.

In 2005 vindt de derde editie van deze studiedag plaats. Het bijzondere van dit initiatief is dat alle Vlaamse universiteiten uitgenodigd worden om analyses te verrichten op het APS surveybestand. Dit biedt het voordeel dat de survey als empirie kan gebruikt worden voor het toetsen van allerhande onderzoeksvragen en hiermee de relevantie van de enquête kan worden aangetoond. In 2005 gingen drie onderzoekscentra in op de oproep. Daarnaast hebben ook APS experts een bijdrage voorbereid. Hiermee willen ze aantonen dat hun onderzoek wetenschappelijke toetsing kan doorstaan. Trouwens alle artikelen worden aan een expertenpanel voorgelegd.

Er worden continu inspanningen geleverd om de **kwaliteit van de sociaal culturele survey te verbeteren**.

Met het oog op een standaardopvolging van de (non-)respons wordt sinds 2000 een uitgebreid contactblad bijgehouden waarop de interviewer per contact gegevens registreert over het tijdstip, de wijze en het resultaat. Deze gegevens laten toe de responsgraad volgens internationale standaardprocedures te berekenen. Op basis van de inzetbare adressen (adres waarop in principe een interview kon afgenomen worden) is de respons van de survey 2004 als volgt: 70.7% gerealiseerde interviews; 19.2% weigeringen, 9.5% niet te contacteren en 0.5% andere non-respons.

Tot en met de survey van 2003 werden vervangadressen ter compensatie van de non-respons gebruikt. De norm binnen de internationale onderzoeksgemeenschap is echter het werken zonder vervangadressen. Daar de sociaal culturele survey sinds 2002 gekoppeld is aan het internationaal social survey programma en ook binnen dit programma geen vervangadressen zijn toegelaten, is voor de survey van 2004 de steekproefdesign aangepast. Daar elke survey te maken krijgt met differentiële regio non-respons en op voorhand bepaald is dat de survey wil beschikken over een bestand met gegevens van 1500 respondenten, is een inschatting gemaakt van het aantal nodige adressen. Daartoe werden (non-)respons gegevens op gemeentelijk niveau voor de APS-surveys vanaf 2000 in een multilevel analyse gebruikt.

Vanaf de survey 2000 moeten de **interviewers** van het enquêtebureau aan wie het veldwerk is toegewezen een interviewtraining bijwonen vooraleer zij de afname van de interviews mogen

starten. Zij krijgen uitgebreide feedback op de eerste drie afgewerkte interviews en de vooruitgang van de dataverzameling wordt van zeer nabij door administratie opgevolgd en indien nodig bijgestuurd.

De sociaal culturele survey wordt ten slotte onderworpen aan *externe kwaliteitsaudits*. In 2004 werd het surveyproces gescreend door een methodologische deskundige van het Centraal Bureau voor de Statistiek van Nederland. De dataset van de Vlaamse ISSP wordt jaarlijks door een commissie beoordeeld vooraleer hij wordt aanvaard voor internationaal vergelijkbaar onderzoek. Sinds jaren wordt de survey naar sociaal-culturele verschuivingen in waarden, houdingen en gedragingen wetenschappelijk ondersteund door een expertencommissie die samengesteld is uit methodologen op gebied van sociaal wetenschappelijk onderzoek vanuit alle Vlaamse universiteiten. Zij geven advies over de vragenlijst (constructie, indicering en keuze van meetinstrumenten) en over het proces zowel ex ante (bestek voor veldwerk) als ex post (documentatie over volledig proces).

3.4.2 Regionale simulaties en prognoses op gebied van macro-economie en demografie worden mogelijk dankzij het gebruik van bestaande gevalideerde modellen en technieken

a) regionaal macro-economisch model

De Vlaamse overheid beschikt tot op heden over geen econometrisch model dat basisprojecties op middellange termijn toelaat en de impact kan simuleren van beleidsmaatregelen of plotse gebeurtenissen (vb crisis in sector, sluiting van een groot bedrijf) op de belangrijkste sectoren voor Vlaamse economie. Op federaal niveau heeft het Planbureau een sectoraal model ontwikkeld (HERMES). Het Planbureau is bereid dit model te verfijnen zodat ook uitspraken kunnen worden gedaan tot op het niveau van de gewesten (**HERMREG**).

In juli 2005 werden de eerste contacten gelegd tussen de verschillende partners. Dit moet uitmonden in een *overeenkomst tussen het federale Planbureau en de drie gewesten*.

Gebruik makend van bestaande technieken (diffusie-index) heeft de administratie Planning en Statistiek ondertussen een **Vlaamse conjunctuurbarometer** ontwikkeld voor Vlaanderen. Deze index kan nagaan in welke mate een conjunctuuropleving of –inzinking zich verspreidt doorheen de economische sectoren (bedrijven,, subsectoren, gezinnen, overheid,...) De globale economische activiteit vertoont immers bepaalde fluctuaties in deelgebieden welke na verloop van tijd doordringen in andere sociaal-economische sectoren. Bij de diffusie-index worden de verschillen in het verloop tussen de ijkingreeks (hier is gekozen voor de groei van het bruto binnenlands product) en de samenstellende conjunctuurreksen periodiek herschat.

Het voordeel van deze techniek boven de kwalitatieve methode die door de NBB wordt toegepast en de kwantitatieve index die door bepaalde bank- en verzekeringsinstellingen worden geconstrueerd is, dat *de nodige basisdata op regionaal niveau beschikbaar zijn en de datatransformatie beperkt blijft*.

De beperktheid van de diffusie-index is dat enkel de waarden uit vorige perioden kunnen vergeleken worden (hoger of lager). Omwille van de specificiteit van de techniek zijn de resultaten *niet vergelijkbaar met andere indexen* (dit geldt ook voor andere types). De Vlaamse diffusie-index heeft echter als belangrijke meerwaarde dat hij een licht *voorspellende waarde* heeft. Indien de data van maand X gekend zijn, kan men schatten of het conjunctuurverloop de komende twee maanden constant zal blijven, zich zal herstellen of

verder zal verzwakken. Dit laat toe om bij een continue neerwaartse trend niet langer te wachten om gepaste herstelmaatregelen uit te werken.

De administratie werd in 2005 door de Vlaamse regering ook gevraagd haar expertise in te brengen bij de opmaak van financiële en economische scenario's voor het Vlaamse Gewest ter voorbereiding van de onderhandelingen met de Europese Commissie voor de opmaak van de meerjarenbegroting 2007-2013. De administratie ontwikkelde zelf een aantal modellen en rekenprogramma's die de Vlaamse onderhandelaars hielpen een standpunt in te nemen op federale werkgroepen.

b) demografische projecties

Naar aanleiding van de *resolutie van het Vlaamse Parlement* (maart 2005) over de *gevolgen van de demografische ontwikkelingen voor Vlaanderen*, werden de NIS-bevolkingsprojecties verder bewerkt voor Vlaanderen. We berekenden meerdere kengetallen die de interne vergrijzing illustreren en de drastische wijzigingen in de verhoudingen tussen de bevolkingsgroepen op actieve en niet-actieve leeftijd aankondigen. Op langere termijn stellen zich uitdagingen die voor Vlaanderen zwaarder zullen doorwegen dan in de andere gewesten.

In het kader van deze opdracht heeft APS de effecten van de te verwachten bevolkingsevolutie doorgerekend voor de Vlaamse zorgverzekering, voor het arbeidsaanbod en voor de woningmarkt. Hierbij zullen meerdere hypothesen worden gehanteerd. De boodschap is dat de werkzaamheidsgraad binnen de leeftijdsgroepen moet stijgen, wil men vermijden dat de totale werkzame bevolking gaat dalen. Indien de werkzaamheidsgraad zou constant blijven (niveau 2003) zou tegen 2010 de werkzame bevolking tussen 15 en 64 jaar al dalen met 47.000 eenheden! Tegen 2050 zou de arbeidsvraag in Vlaanderen ruim 400.000 eenheden minder tellen. Indien we de verhouding berekenen tussen de niet werkzame en de werkzame bevolking, dan stellen we vast dat afhankelijkheidsratio in de drie gewesten fors gaat stijgen en het snelst van al in Vlaanderen waardoor ze het voordeel voor op het gebied van de financiering van de sociale zekerheid gaat verliezen. Deze demografische ontwikkelingen hebben ook gevolgen voor de Vlaamse Zorgverzekering. Nu stellen we vast dat pas voorbij de 75 jaar meer dan 5% van de mannen en van de vrouwen beroep doen op een tegemoetkoming. Indien we het huidige gebruikspatroon projecteren op de toekomstige bevolkingsstructuur dan zal het aandeel gebruikers tov totale bevolking (potentiële gebruikers), alleen omwille van de demografische drift tegen 2050 verdubbelen namelijk van 2,1% naar 4,7%

3.4.3 Ontwikkelen van integratiekaders voor beleidsanalyse en omgevingsmonitoring dmv kwantitatieve onderzoeksmethodieken en het gebruik ervan stimuleren

Niemand zal ontkennen dat beleid voeren in een periode waarin ontwikkelingen versneld optreden en vele zaken door de mondialisering zich snel verspreiden in de ruimte, een moeilijke opgave is. We stellen dan ook vast dat beleidsmakers in toenemende mate op zoek zijn naar instrumenten die hun wat structuur bieden en helpen om interrelaties op een systematische manier te bestuderen. Het ene zaligmakende model bestaat niet omdat de realiteit zich niet in één systeem laat vangen.

Het is wel van belang dat overheidsdiensten *kennis maken met verschillende methoden en technieken en hiermee leren omgaan*. In deze verkenningstocht is het van belang dat kennis wordt gebundeld en uitgewisseld tussen de verschillende diensten. Deze *netwerking* groeit op

een organische wijze op het niveau van de *experten (ministerie Vlaamse gemeenschap en Vlaamse parlement)*.

In deze fase wordt nog regelmatig beroep gedaan op externe consultants die helpen keuzen maken in de aan te wenden technieken en het proces begeleiden.

Een belangrijke meerwaarde van de verschillende projecten die momenteel lopen is dat men *leert omgaan met onzekerheden en men stilaan aanvaardt dat de toekomst niet voorspelbaar is en in eenvoudige formules is samen te vatten*. Men leert wel *trends ontdekken en alert te zijn voor signalen van verandering*.

Het vergt nog een heel groeiproces om alle actoren vertrouwd te maken met deze meer *kwalitatieve benadering* van de toekomst. Het vormt een aanvulling ten aanzien van de hype waarin men alle resultaten wil vatten in meetbare indicatoren. Integratiekaders hebben tot doel niet naar alleenstaande feiten te kijken maar naar *de samenhang* van feiten, houdingen en gedragingen.

Als horizontaal ondersteunende dienst neemt de administratie Planning en Statistiek zich voor om *handleidingen* uit te werken en ter beschikking te stellen van de overheidsdiensten. In 2005 zal een handleiding rond *algemene omgevingsanalyse* en het gebruik van *technieken voor toekomstverkenningen* worden voorbereid. De bedoeling is om een overzicht te bieden van bestaande technieken met een korte beschrijving en commentaren over hun sterkten en beperktheden. De bruikbaarheid van de technieken in een overheidscontext zal worden aangetoond aan de hand van enkele concrete voorbeelden.

Op de *aps-website* wordt relevante literatuur en interessante links over methoden en goede praktijkvoorbeelden ontsloten.

APS is al betrokken bij de *procesbegeleiding* van vernieuwde vormen van governance zoals bij de projecten in het kader van plattelandsbeleid (ism VLM) en het transitie management duurzaam wonen en bouwen (ism AMINAL). Om het gebruik van kwalitatieve en participatieve onderzoeksmethodieken binnen Vlaamse overheid te verhogen, organiseerde APS een studiedag over het belang van kwalitatieve onderzoeksmethoden ter ondersteuning van het beleidsproces (Bruggen tussen beleid, wetenschap en maatschappij) en bracht ze haar expertise in bij workshops die door andere diensten werden georganiseerd over participatief beleid (denktank interactief beleid bij departement LIN) en het toekomstdenken (plattelandsbeleid, een gezamenlijk innovatieproces, VLM).

Begin 2004 werd **een algemene omgevingsanalyse uitgewerkt voor Vlaanderen** in het vooruitzicht van de onderhandelingen voor de nieuwe regeerperiode. Deze informatie wordt nu verder uitgediept en geconcretiseerd rond bepaalde thema's of voor bepaalde gebieden.

APS werkt in 2005 de statistische scans voor de vijf provincies af. Ze bevatten een breed spectrum aan omgevingsindicatoren en laten toe om de sterkten en zwakten van de deelgebieden op te sporen. Er werd medewerking verleend aan omgevingsanalyse voor een Vlaamse strategie in het kader van het Lissabonproces alsook voor het Limburgplan. De administratie levert tevens data en informatie aan andere diensten en geeft hen advies om de interne en externe omgeving vanuit meerdere invalshoeken te exploreren en verkennen.

3.4.4 Studiewerk en deelname aan onderzoeksprogramma's ter ondersteuning van het algemene regeerbeleid.

a) De studiedienst initieert studies over de impact van internationalisering op Vlaanderen om de Vlaamse beleidstrategie beter te kunnen onderbouwen

Bij gebrek aan gekwalificeerd personeel is tot op heden nog geen diepgaand studiewerk verricht over het thema 'globalisering'.

Bovendien moet het onderwerp nog uitgeklaard worden. Het gaat om een containerbegrip dat bovendien politiek en/of ideologisch geladen is. Wat zeker is dat er in sociaal-wetenschappelijke middens geen consensus bestaat over de definitie van globalisering. Om studiewerk te kunnen verrichten, is het nodig om een duidelijke afbakening te maken van een concept dat ontdaan is van arbitraire (politieke en ideologische) betekenissen en dat de capaciteit heeft om geoperationaliseerd te worden.

Op kennistheoretisch vlak zal er om te beginnen een conceptuele afgrenzing moeten gebeuren met *aanverwante begrippen* zoals '*internationalisatie*' (groei van transacties en interafhankelijkheid van regio's), '*liberalisatie*' (afbouw van beperkingen in functie van een open wereldeconomie), '*uniformisatie*' (homogenisering van cultuur, economie, wettelijke systemen) en '*westernisatie*' (overwicht van symbolen en structuren van moderniteit zoals kapitalisme, rationalisatie, urbanisatie).

Voor- en tegenstanders van globalisatie betrekken bij het discours thema's zoals de rol van de overheid (neo-liberalisme), de vermarkting (commodificatieproces, neo-liberalisme), ongelijkheden en sociale uitsluiting (anti- en anders globalisten), de macht van transnationale corporaties (anti- en anders globalisten).

De vraag is of een ont koppeling aan het politieke en ideologische discours mogelijk is. Men kan niet anders dan vaststellen dat het begrip in de jaren negentig rechtstreeks gekoppeld werd aan de implosie van de Sovjet Unie als competitief ideologisch systeem met het Westen. Globalisatie vult dit ideologische vacuüm, ontstaan na het wegvallen van de vroegere politieke symbolisaties in Oost en West.

Op basis van de literatuur blijken drie dimensies dominant naar voren te komen:

- (1) *economische dimensie*: snelheid en intensiteit van productie, handel en financiële transacties tussen individuen en organisaties over de grenzen heen (groei in omvang en invloed van transnationale corporaties, nieuwe technologieën en nieuwe financiële technieken die leiden tot hogere intensiteit van kapitaalstromen, groeiend belang van buitenlandse investeringen, promotie van wereldhandel door opheffing van traditionele belemmeringen)
- (2) *culturele dimensie*: uitwisseling van culturele activiteiten over de grenzen, impact van nieuwe technologie zoals satelliettelevisie, telecommunicatie, rol van internet in informatie uitwisseling
- (3) *politieke dimensie*: groei van aantal intergouvernementele en niet-gouvernementele organisaties, invloed van wereldorganisatie zoals UN, WTO, IMF op naties, ontstaan van supranationale associaties zoals EU en associatie van Zuid-Oost Aziatische Naties

In 2005 zal een verkenning van enkele aspecten van globalisatie gebeuren onder meer in de culturele sector en bij het wetenschappelijk onderzoek (brain drain).

b) Vlaamse deelname aan het UNECE generations and gender program

Bij de opmaak van de beleidsnota werd bij de politieke overheid een pleidooi gehouden om een uitgebreid *panelonderzoek* te organiseren over *waarden, opvattingen en gedragingen*

met betrekking tot partnerrelaties en ouderschap en naar de onderlinge samenhang tussen deze factoren. Het laatste onderzoek terzake dateert van 1991 en sindsdien zijn zowel cultureel-maatschappelijke als economische trends in beweging.

Het initiatief van *UNECE* is een opportuniteit omdat daardoor het onderzoek een internationaal vergelijkbaar karakter krijgt. Er nemen momenteel 15 Europese landen deel aan het onderzoek. Deelname aan dit Europese project biedt het voordeel dat voor heel België en voor de deelstaten vergelijkbare gegevens beschikbaar komen over doelstellingen die de Verenigde naties en de Europese Unie nastreven (Platform voor Actie-Peking, 1995; Tweede Wereldensmèlée over veroudering, Madrid 2002; Millennium ontwikkelingsdoelstellingen, 2002).

Vanuit de *Hoge raad voor Statistiek* werd een werkgroep opgericht waarin de federale statistiekinstellingen, de onderzoekswereld en afgevaardigden van de gemeenschappen (voor Vlaanderen CBGS en APS) deel uitmaken. Binnen de werkgroep werd een concrete planning opgezet voor een Belgische deelname aan het internationale UNECE project generations and gender (GGP).

c) Vertrouwensmonitor

In de beleidsnota werd aangekondigd dat de opportuniteit en haalbaarheid van een gestandaardiseerde enquête met hoge frequentie over het vertrouwen in de overheid zou uitgevoerd worden. Deze opdracht werd aan het Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen gegeven. Tot op heden werd een vergelijkend onderzoek verricht naar bestaande meetinstrumenten om het vertrouwen in de overheid te meten. De conclusie van dit onderzoek was dat er behoefte is aan een *gestandaardiseerd meetinstrument*, met een *steekproeftrekking* op basis van de *Rijksregistergegevens*, via *postenquêtes* te organiseren (lagere kostprijs dan face to face, hogere representativiteit dan telefoon of web) met een *tweewekelijkse frequentie* waarbij 650 postenquêtes per golf worden verspreid. De *rapportering* zou *per kwartaal* gebeuren, na eerst een jaar proefdraaien. Een ontwerp van vragenlijst ligt klaar en het uittesten ervan kan beginnen.

De *klantentevredenheidsmetingen* van de diensten van de Vlaamse overheid worden eraan gelinkt door in de vertrouwensmonitor vragen te stellen over het vertrouwen, de tevredenheid en het belang dat de mensen hebben in de overheid (macro), in de instellingen (meso) en in de actoren zelf (microniveau). De klantentevredenheidsmetingen zouden op hun beurt verplicht een standaard module moeten opnemen over het vertrouwen in de overheid.

4. Vooruitzichten voor 2006

Dit hoofdstuk is geschreven in het vooruitzicht dat de Studiedienst van de Vlaamse regering met ingang van 1 januari 2006 operationeel is en de krachten van de administratie Planning en Statistiek en een deel van de wetenschappers van het Centrum voor Bevolking- en Gezinsstudies worden gebundeld.

De opbouw van het actieplan voor 2006 is identiek aan het verslag van de resultaten die het eerste werkjaar van de legislatuur werden geboekt met betrekking tot het beleidsveld planning en statistiek. Dit betekent dat er rond vier strategische doelstellingen wordt gewerkt:

1. Coördinatie van het Vlaams statistische systeem
2. Horizontale afstemming van kwaliteit van officiële statistieken
3. Algemene omgevingsmonitoring en opvolging van beleidseffecten door ontsluiting van beschikbare databanken
4. Beleidsdomeinoverschrijdende en toekomstverkennde studies op basis van wetenschappelijke (kwantitatieve en kwalitatieve) methodes

4.1 *Coördinatie Vlaams Statistisch systeem*

4.1.1 Vlaamse voorstellen voor een confederaal statistieksysteem

Vanuit de Vlaamse overheid wordt gepleit om de onderhandelingen over de bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen technisch en via discrete diplomatie verder te zetten. Concreet wordt uitgekeken naar de bespreking van de *herziening van de statistiekwet* waarvan een ontwerp bij het Belgische parlement is ingediend. Het zou al een hele stap vooruit zijn indien deze wet de volwaardige statistiekbevoegdheden van de deelstaten zou erkennen en de basis zou leggen voor structurele coördinatiemechanismen.

4.1.2 Systematisch uitbouwen van een algemene toegang tot databanken en statistieken ter ondersteuning van de lokale bestuurskracht

Het project van de gemeentelijke statistieken wordt in 2006 verder gezet zodat er een volwaardig aanbod ontstaat met actuele en betrouwbare data. Dit portaal moet het *unieke loket* worden waar de officiële statistieken op gemeentelijk niveau te vinden zijn.

In 2006 zullen ook verder inspanningen worden geleverd naar de rapportering. Het aanbod aan *standaardrapporten* zal worden uitgebreid volgens de format die bruikbaar is voor de beleidsrapporteringen van de gemeenten. Er kan gedacht worden aan een gevarieerde set van indicatoren (over meerdere domeinen) per gemeente met mogelijkheden tot benchmarking. In samenwerking met OC_GIS zal ook de *cartografische voorstelling* worden ingevoerd.

Aan de gemeenten zal voldoende *vorming* worden aangeboden zodat ze zelfstandig kunnen gebruik maken van het interactieve aanbod. Het is de bedoeling dat de *provincies* blijven of zullen functioneren als *decentraal aanspreekpunt* en in functie van hun beleidsprioriteiten extra service kunnen aanbieden aan de gemeenten (vb eigen bewerkingen en studies)

Dit project kan tevens inspelen op *specifieke behoeften* die vanuit domeinen of gebiedsgerichte beleidsplannen worden aangegeven (vb task Force voor Vlaamse rand rond Brussel, lokaal sociaal beleid)

4.1.3 Oprichten van een overlegplatform voor het versterken van het Vlaams statistisch systeem op ambtelijk niveau

De IVA studiedienst van de Vlaamse regering heeft in haar oprichtingsbesluit uitdrukkelijk de opdracht gekregen het Vlaams Statistisch Systeem te coördineren. De oprichting van een ambtelijk platform is hierbij één van de instrumenten.

Mogelijke taken voor dit overlegplatform zijn:

- (1) toelichten en bespreken van *richtlijnen, codes van goede praktijk op gebied van kwaliteitszorg van de officiële statistieken*
- (2) toelichten en bespreken van de voorbereiding en opvolging van een *statistisch meerjarenprogramma* dat tot doel heeft de lacunes op gebied van beleidsinformatie zo spoedig mogelijk op te lossen en bijstand te verlenen bij het ontsluiten en verrijken van datasets
- (3) oprichten van *gebruikersgroepen* rond bepaalde horizontale thema's om tot afspraken te komen over definities, indicatoren, enz
- (4) toelichten en bespreken van een *verspreidingsbeleid van statistieken* dat bijdraagt tot de herkenbaarheid van het VSS (vb regionaal statistisch jaarboek)
- (5) toelichten en bespreken van *standpunten die de vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid moeten innemen op (inter)nationale statistiekfora* (in zoverre de betrokken statistieken een domeinoverschrijdend karakter hebben)

De *samenstelling van het overlegplatform* zal geschieden na een oproep tot de verschillende beleidsraden. Het is de bedoeling om gemandateerde ambtenaren rond de tafel te krijgen. Zoals in de beleidsnota werd aangekondigd, zullen ook vertegenwoordigers van gemeenten en provincies worden uitgenodigd als actoren van het VSS. De contacten die lopen in het kader van de uitbouw van een portaal voor gemeentelijke statistieken vormen een goede aanloop voor de interbestuurlijke samenwerking.

4.2 Horizontale afstemming kwaliteit van officiële (sectorale) statistieken

4.2.1 De studiedienst bouwt stapsgewijze kwaliteitszorgsystemen uit voor registers met nadruk op tijdigheid van statistieken en op de verantwoordelijkheid van de statistiekproducenten

In 2006 zullen verdere stappen worden gezet naar een *kwaliteitsbeheerssysteem voor de regionale officiële statistieken van Vlaanderen*. Hierbij zal rekening worden gehouden met de rol en taken van de onderscheiden departementen en agentschappen.

Volgens het Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen zijn er *drie modellen* mogelijk:

- (1) *Partiele virtuele centralisatie* (ONS model) waarbij een centraal punt de productie van regionale statistieken inventariseert en instaat voor de ontsluiting ervan. De betrouwbaarheid van een dergelijke kruispuntbank kan echter enkel staande worden gehouden indien de leveranciers (departementen IVA, EVA) verplicht worden kwaliteitsbeheerssystemen op te zetten. Indien er geen productiebeschrijving bestaat of de kwaliteit als onvoldoende wordt beoordeeld, weigert de kruispuntbank deze te publiceren als officiële statistieken. De instantie

die de kruispuntbank beheert moet de nodige protocollen afsluiten met de leveranciers en handleidingen voorzien die een evaluatie van de kwaliteit mogelijk maakt

- (2) *Virtuele centralisatie* (DESTATIS-Länder model) gaat een stap verder in de centralisatie. De statistiekproducenten blijven zitten in de verschillende ministeries doch zij maken gebruik van één publicatiekanaal en functioneren onder één kwaliteitsmodel. Ze dragen de verantwoordelijkheid af aan een centrale directie die controlebevoegdheid uitoefent en bindende kwaliteitsrichtlijnen opstelt. Dit kan maar werken indien er een decreet wordt goedgekeurd dat deze bevoegdheden opdraagt aan een centrale dienst. Een alternatief is dat deze bevoegdheden erkend worden binnen de te herziene statistiekwet waarin het VSS als onafhankelijk bestuursorgaan legitimatie krijgt. Hier moet ook de legale basis worden gelegd voor het koppelen van data waardoor overbodige enquêtes kunnen worden uitgesloten.
- (3) *Fysieke centralisatie* (CBS-model) In dit geval zitten de statistiekproducenten samen in één dienst. De kennis wordt vanuit de verschillende diensten gepoold en de middelen worden zo efficiënt mogelijk ingezet.

Dit zijn drie theoretische modellen. Wij zijn eerder voorstander van een *open coördinatiemethode*. Deze aanpak vertrekt van gemeenschappelijk gedragen doelstellingen. Ieder beleidsdomein moet inspanningen doen om deze mee te helpen realiseren. Van groot belang is dat er vanaf het begin een *draagvlak op politiek en administratief vlak is voor gemeenschappelijk kwaliteitsbeleid op gebied van officiële statistieken*. Het proces van 'kwaliteit-zorg' op zich is ook belangrijk. We kunnen hierbij van elkaar leren ondermeer via peer review en uitwisseling van goede praktijkvoorbeelden. De Studiedienst zal dit proces op gang trekken, verdedigen en dragen.

Het is aan te bevelen om in dit kader *codes van goede praktijk* op te stellen en deze te toetsen aan bestaande modellen in buitenlandse statistiekinstellingen en in onderzoekswereld evenals aan de fundamentele Principes van de Verenigde Naties (zie punt 2.7). Deze codes kunnen betrekking hebben op meerdere fasen van het statistische productieproces en op het respecteren van de privacy. Het is op termijn de bedoeling deze richtlijnen een meer dwingend karakter te geven (engagementen via de beheersovereenkomsten) zodat de kwaliteit van de Vlaamse officiële statistieken (inter)nationale screenings kan doorstaan.

Daarnaast zal in overleg met de ministeries en agentschappen (zie overlegplatform) aangedrongen worden om *interne kwaliteitsbeheerssystemen op te zetten* voor zelfevaluatie van administratieve registers en surveys in eigen beheer. De Studiedienst zal in eerste instantie een ondersteunende rol vervullen en adviserend optreden ingeval knelpunten worden vastgesteld (door de dienst zelf of door studiedienst naar aanleiding van data-analyses en bewerkingen tot indicatoren). Uit de enquête naar de huidige aanpak (zie II. B1 kwaliteit statistiek) zullen lessen worden getrokken. Het is van belang dat de diensten op geregelde tijdstippen een *risico-analyse* uitvoeren met een beschrijving van mogelijke valkuilen die zich vanaf de fase van de registratie, meting of enquête kunnen voordoen tot en met de eindfase, namelijk de verspreiding van de resultaten of statistieken. De kwaliteit van een statistiekreeks is maar zo goed als deze van de zwakste schakel in het totale productieproces!

Vanuit de Vlaamse overheid zal op de *Hoge Raad voor de Statistiek* en in het op te richten Coördinatiecomité geregeld aspecten van integrale kwaliteitszorg op de agenda worden geplaatst.

In het kader van (*internationale*) *expertenwerkgroepen* zullen de onderzoekers op zoek gaan naar oplossingen voor statistische vraagstukken (vb equivalentie, kleine N problemen, black

box probleem, enz) en zullen de verdiensten van bepaalde regressie strategieën besproken worden (vb parallelle regressie, covariantie-analyse, multi-level analyse enz)

4.2.2 De studiedienst verhoogt de kwaliteit van het surveyonderzoek in opdracht van de Vlaamse regering en voorkomt onnodig onderzoek

De kwaliteitszorg op gebied van surveyonderzoek zal deel uitmaken van de kwaliteitsbeheerssystemen voor officiële statistieken.

Er kunnen een aantal aanvullende acties worden aangekondigd.

Zo zou de functie van het *meldpunt surveyonderzoek* (in opdracht van de Vlaamse overheid) een meer afdwingend karakter moeten krijgen. Indien middelen gevraagd worden voor nieuwe enquêtes, zal moeten aangetoond worden dat er geen vergelijkbaar onderzoek is verricht of geen synergie met andere initiatieven mogelijk is. Deze motivering kan gevonden en gecontroleerd worden via het meldpunt. Via een beslissing van de regering zal gevraagd worden dat de diensten hun voornemen voor een enquête systematisch melden, vooraleer de opdrachtgever het onderzoek effectief zal starten.

De studiedienst (na uitbreiding) zal een *advies* geven over de keuze van de methode, de steekproefomvang, methodologische aspecten van de vragenlijst, het opvolgen van de uitvoering van het veldwerk, het evalueren van de datakwaliteit, het documenteren van databestanden. Er komt geen interventie over de inhoud van de vragen en de keuze van het doelpubliek omdat dit tot de verantwoordelijkheid behoort van de opdrachtgever.

Via het meldpunt kunnen door de ministeries ook *voorstellen* worden geformuleerd voor thema's die men in de *jaarlijkse survey naar waarden, houdingen en gedragingen wil laten opnemen*.

De Studiedienst zal zich verder verdiepen in *methodologische kwesties* (non response, methodologie van longitudinale surveys, combinatie van meerdere verzameltechnieken-multi-mode...) en zal haar kennis verbreden en verspreiden in expertenwerkgroepen op (inter)nationaal niveau.

4.3 Algemene omgevingsmonitoring en opvolging van beleidseffecten door ontsluiting beschikbare databanken

4.3.1 VRIND, een jaarlijks opvolgingsrapport over de context waarin de Vlaamse regering optreedt en over de resultaten van het algemene regeerbeleid

De twaalfde editie van VRIND zal verder bouwen op het stramien van de vorige publicatie. In overleg met de betrokken administraties en de kabinetten zal een op puntstelling van de indicatoren gebeuren. De nadruk zal daarbij gelegd worden op omgevings- en effectindicatoren. Er zal verder worden gezocht naar technieken en mogelijkheden om *transversale verbanden* in beeld te brengen.

De *contextanalyses (demografisch, macro-economisch, sociaal-cultureel)* kunnen op termijn worden aangevuld met capita selecta uit studies die door de Studiedienst werden uitgevoerd op demografisch, macro-economisch een sociaal-maatschappelijk vlak.

4.3.2 De Vlaamse studiedienst geeft een Vlaams regionaal jaarboek uit in co-productie met het federale niveau en de andere gewesten

Het Vlaamse parlement stelde de vraag om de inhoud van de vouwfolder ‘Vlaanderen in Cijfers’ in de toekomst te verruimen met statistieken die betrekking hebben op persoonsgegevens (vraag 1269, Van Ackere). In de mate er geen overeenkomst kan tot stand komen met het NIS en de andere gewesten, zal de Vlaamse overheid in 2006 een handig **boekje uitgeven met referentiestatistieken** dat zowel op **demografische als op macro-economische en sociaal-maatschappelijke thema’s** zal betrekking hebben.

Het onderscheid met VRIND is dat deze publicatie beknopt blijft en statistiekreeksen geeft (geen bewerkte indicatoren). De vraag om ook telkens statistieken over het Brusselse gewest op te nemen, kan in dit product maar deels worden gerealiseerd omdat men anders het voordeel van de beknoptheid verliest. Voor de gemeenschapsmateries zal telkens informatie worden gegeven voor de totaliteit van de Vlaamse gemeenschap, dus met inbegrip van de Vlaamse voorzieningen in Brussel. Voor wat de gewestmateries betreft wordt verwezen naar een gelijkaardige publicatie op initiatief van het Brusselse gewest. Daarnaast biedt de website van de Studiedienst (voorheen www.aps/vlaanderen.be) een ruim aanbod aan statistieken die betrekking hebben op het Brussels Hoofdstedelijk Gebied.

De Studiedienst verleent eveneens haar volledige medewerking aan het initiatief van de Vlaamse minister bevoegd voor Brussel (BRIO) dat alle relevante statistieken over de Vlaamse aanwezigheid in Brussel wil samenbrengen.

Deze discussie is niet meer terzake indien het NIS opnieuw een **regionaal statistisch jaarboek** zou uitgeven. De Vlaamse overheid wenst betrokken te worden bij de **samenstelling** van het boek en zelf **verantwoordelijkheid opnemen voor de tijdige levering en de kwaliteit van de regionale data die betrekking hebben op gefederaliseerde bevoegdheden**. De Vlaamse overheid is bereid in te staan voor de verspreiding van het jaarboek.

4.3.3 Indicatoren ontwikkelen en opvolgen op basis van beschikbare datasets

Er is een toenemende vraag naar het ontwikkelen van effectindicatoren en naar technieken om complexe begrippen meetbaar te maken. Vaak botst men dan op de beperkte beschikbaarheid van data. De Studiedienst wil hierbij ondersteuning bieden door op zoek te gaan naar interessante bronnen en naar technieken om datasets beter te ontsluiten en te verrijken door koppeling aan andere datasets.

Een greep uit mogelijkheden die zich aanmelden zijn de analyse van *Rijksregistergegevens* die informatie bevatten over de stand van de bevolking en de loop van de bevolking, de analyse van *registraties over geboorten en sterfte*. Op basis hiervan kunnen kengetallen worden berekend met betrekking tot de structuur van de bevolking naar leeftijd, geslacht, woonplaats, burgerlijke stand, nationaliteit, huishoudgrootte, geboorte, sterfte, migraties en naturalisaties. Er zullen afspraken worden gemaakt met de FOD economie, KMO en Energie (voorheen NIS) over de ontsluiting van federaal georganiseerde surveys over materies waarover de gemeenschappen en gewesten gedeelde bevoegdheden hebben zoals de jaarlijkse *ICT-enquête bij bedrijven en huishoudens*, *social income en living conditions (SILC)*, de *gezondheidsenquête* (bron: Wetenschappelijk instituut voor gezondheid). Deze studies leveren informatie voor indicatoren over ICT-gebruik, over armoederisico’s, over de gezondheidssituatie van de bevolking en de toegankelijkheid van de gezondheidszorg, enz. Daarnaast is er nog een schat aan informatie te vinden in internationale surveys over sociaal-maatschappelijke thema’s zoals *international social survey (ISSP)*, *Eurobarometer*, *European social survey (ESS)*, *Europees waardenonderzoek (EVP)*, *DIALOG-PPA* met het oog op

benchmarking van positie van Vlaanderen in Europees perspectief. Het gaat dan vooral over waarden, houdingen en gedragingen .

Voor de berekening van bepaalde ratio's zal beroep worden gedaan op commerciële bronnen omdat deze sneller worden ter beschikking gesteld dan sommige officiële bronnen en op een bepaald domein expertise hebben opgebouwd (vb STADIM mbt woongelegenheden, Van Dijk mbt solvabiliteit, rendabiliteit en toegevoegde waarde gecreëerd door bedrijven)

Uiteraard vormt *de survey naar sociaal-culturele verschuivingen in waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen (voorheen APS-survey)* een bron van informatie voor indicatoren over participatie, vertrouwen, sociaal kapitaal,...

De ***databanken die binnen de Studiedienst worden beheerd, worden via inter- en intranet ter beschikking gesteld van andere ministeries voor toegepast onderzoek.*** Zij kunnen de databanken interactief bevragen in functie van tijdsverloop, leeftijd, geslacht, woonplaats, nationaliteit, burgerlijke staat enz.

Het is ook de bedoeling een aantal bewerkingen te automatiseren zodat in de toekomst de verwerking van de gegevens en de aanmaak van standaardtabellen voor allerlei beleids- en managementrapporteringen worden vergemakkelijkt. Hiermee vervult de Studiedienst haar opdracht als eenloket statistiek voor Vlaanderen.

Naast interne kennisopbouw zal eveneens kennisdeling gebeuren. Zo kan assistentie worden gegeven aan andere ministeries bij het analyseren van grootschalige administratieve databanken met de bedoeling dat ze dit nadien autonoom kunnen verder zetten. Dit biedt meteen de mogelijkheid om de kwaliteit van het registratieproces te screenen (zie opdracht kwaliteitszorg statistiek). Er werden onder meer al vragen gesteld mbt leerlingengegevens en culturele centra.

In het kader van het ***statistische meerjarenprogramma*** zal de Studiedienst de diensten helpen bij het vinden van oplossingen. Hij kan ondersteuning bieden bij initiatieven die ertoe bijdragen de kwaliteit van de statistiekproductie te verbeteren

4.4 Beleidsdomeinoverschrijdende en toekomstverkennde studies op basis van wetenschappelijke (kwantitatieve en kwalitatieve) methodes

4.4.1 De jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen blijft een instrument tbv beleidsgericht onderzoek en beleidsvorming op Vlaams niveau

In 2006 wordt de sociaal-culturele survey met dezelfde nauwgezetheid voorbereid als vorige jaren.

Extra aandachtspunten op gebied van kwaliteit zijn onder meer het testen van nieuwe vragenmodules, doch er moet gewaakt worden over de vergelijkbaarheid in de tijd.

Er is blijvend aandacht nodig voor het reduceren van de non-respons met onder andere extra aandacht voor de resultaatcodes die resulteren in een niet-inzetbaar adres (beantwoordt dit aan de realiteit?) en de niet te contacteren adressen (inspanningen optimaliseren zodat met alle respondenten in contact wordt getreden) alsook de opvolging van de datakwaliteit

In de survey kan opnieuw gepeild worden naar de houding of gedraging tegenover maatschappelijk ***relevante thema's***. Er zal ***voorrang*** worden gegeven aan thema's die het

horizontale beleid van de Vlaamse regering helpen onderbouwen en nodig zijn voor het opvolgen van strategische plannen van de Vlaamse regering (vb Pakt van Vilvoorde,...)

Hierover kan een insteek gebeuren vanuit de diensten van het algemene regeerbeleid (DAR). Ook vragen die aansluiten bij politieke actualiteit worden in overweging genomen. Er zijn vragen voor modules over kinderopvang, eerstelijns infolijnen Vlaamse overheid, sociale uitsluiting en inclusie van kansengroepen, relatie met lokale besturen,... Zo nodig wordt een planning opgesteld over meerdere jaren.

Uiteraard moet rekening worden gehouden met de kenmerken van face to face onderzoek.

Het internationale netwerk van de *internationale sociale survey* heeft in 2006 het thema 'politieke kennis en de rol van de overheid' gekozen. Het zijn vooral attitudevragen over burgerlijke vrijheden, staatsinterventie in de economie, uitgaven, verantwoordelijkheden en performantie, veiligheid, politieke interesse, vertrouwen, belastingsysteem, sociaal kapitaal en corruptie. Ter duiding, uitdieping en aanvulling van de ISSP module kan de sociaal culturele survey aanvullende vragen stellen over politieke kennis, kennis van de Vlaamse en federale instellingen, vertrouwen in de overheid enz. Deze module kwam in 1998 voor de eerste maal aan bod en biedt meteen de mogelijkheden voor vergelijking in de tijd.

Hiermee kan dan een grondiger antwoord worden gegeven op een parlementaire vraag hoe het gesteld is met de kennis van de instellingen en het politieke handelen bij de Vlamingen (vraag 1102, Van Sannen). Of hieruit conclusies kunnen getrokken worden met betrekking tot het vertrouwen in de overheid zal moeten blijken uit een grondiger onderzoek en op voorwaarde dat elementen uit de toekomstige vertrouwensmonitor kunnen betrokken worden bij dit onderzoek.

4.4.2 Regionale simulaties en prognoses op gebied van macro-economie en demografie worden mogelijk dankzij het gebruik van bestaande gevalideerde modellen en technieken

a) macro-economisch model

Eens de overeenkomst tussen het federale Planbureau en de drie gewesten is ondertekend, kunnen de werkzaamheden rond het regionale HERMREG model starten.

Men start in 2006 met de voorstudie van bestaande modellen. Het Planbureau verwijst onder meer naar het multi regional model van het Northern Ireland Economic Research Center dat gebruikt wordt voor voorspellingen op gebied van tewerkstelling, output, arbeidsmarkt en houding van gezinnen. Het regional economic model (REMI) is door G.I Treyz ontwikkeld om effecten van politieke maatregelen op regionaal niveau te meten. Het wordt toegepast op regio's van verschillende omvang in USA, Canada en sommige lidstaten van de EU.

Daarnaast moet een inventaris worden opgesteld van *beschikbare databanken met regionale data over een voldoende lange periode*. Bepaalde statistieken bestaan maar gedeeltelijk of ontbreken gewoon. De gegevens moeten geharmoniseerd worden en op basis van statistische technieken aangevuld worden (raming van verdeelsleutels, retropolatie,...)

Eens de voorstudies achter de rug zijn, kan het bestaande Belgische HERMES model herschreven worden. Het model zal bestaan uit meerdere modules waaronder de toegevoegde waarde per sector, BBP, tewerkstelling, de investeringen, de loonmassa, het beschikbare inkomen per gezin, de openbare financiën, het energieverbruik en uitstoot van broeikasgassen, telkens per gewest. Het model zal omwille van het niveau van detail (per activiteit, per gewest) een vrij complexe structuur kennen en uit honderden vergelijkingen bestaan.

De werkzaamheden met betrekking tot de voorstudies en de constructie van het model worden op 18 maanden geschat. Experten van het Planbureau worden bijgestaan door econometristen die door ieder gewest worden ter beschikking gesteld. Zij hebben als opdracht erover te waken dat de specifieke kenmerken van de regio's in het regionale model voldoende aan bod komen. Ze volgen de economische politiek in hun gewest op en melden relevante regeringsbeslissingen die zo nodig in het model worden verwerkt.

Dankzij de deelname aan de werkzaamheden worden de gewesten mede-eigenaar van het model en kunnen via het begeleidingscomité studies worden besteld over regionaal relevante vraagstukken.

Daarnaast zullen de werkzaamheden in verband met de *Vlaamse conjunctuurbarometer* worden verder gezet.

In 2006 zal eveneens medewerking worden verleend aan het debat over de afbakening van *structuurgebieden in het kader van de Europese steunmaatregelen*. Hiervoor zullen meerdere simulaties worden gemaakt die helpen bij het onderbouwen van het debat over de keuze van de selectiecriteria en over te verwachten ontwikkelingen in Vlaanderen in vergelijking met andere regio's.

b) demografische projecties

Sinds 1995 worden in het kader van de milieu- en natuurrapportering bevolkingsprojecties berekend voor het Vlaamse gewest en dit tot op het gemeentelijke niveau (NIS enkel gewestniveau). In 2005 gebeurde een actualisatie van eerdere projecties met een verdere doortrekking in de tijdshorizon tot 2025. In 2006 wordt deze oefening verder gezet op het gebied van huishoudens. Deze informatie biedt nuttige achtergrondinformatie voor meerdere gebruikers (woonbehoeften, programmatie ouderenvoorzieningen).

De Studiedienst zal naast de ontsluiting van deze datasets ook op zoek gaan naar gepaste *statistische analysetechnieken* die toelaten om sneller informatie te genereren over de situatie in Vlaanderen en zo problemen van laattijdige levering van datasets te omzeilen.

Registratiegegevens over sterfte en geboorten komen bijvoorbeeld met 6 jaar vertraging vrij. Door koppeling en bewerking van beschikbare sets van het Rijksregister, registers over geboorten en sterfte kunnen demografische kerncijfers (vb leeftijdsspecifieke sterftetekansen, leeftijd- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers) sneller beschikbaar komen.

4.4.3 Ontwikkelen van integratiekaders voor beleidsanalyse en omgevingsmonitoring dmv kwantitatieve onderzoeksmethodieken en het gebruik ervan stimuleren

Eén van de kernopdrachten van de Studiedienst van de Vlaamse regering is om toekomstgericht en geïntegreerd onderzoek te verrichten rond thema's waarvoor de Vlaamse overheid bevoegd is.

Vanuit de expertise die de dienst heeft opgedaan door deelname aan meerdere projecten en op basis van literatuurstudie over bestaande methoden en technieken, zal het agentschap verder *ondersteuning bieden aan andere diensten die strategieën op langere termijn willen uitwerken*. De ondersteuning kan *van methodologische aard* zijn (keuze maken van meest geëigende techniek) of van *inhoudelijke aard* door het aanreiken van korte literatuurstudies of van datasets die bepaalde ontwikkelingen kunnen illustreren.

Er zijn al vragen voor ondersteuning gesteld in het kader van het uitstippelen van een toekomstig Vlaams klimaatsplan en energiebeleid.

In dit kader moeten we vanuit wetenschappelijk standpunt ook stilstaan bij het **bereik van bepaalde doelgroepen**. Via welke methoden kunnen kinderen, ouderen, kansarmen, personen met functiebeperkingen, kort geschoolden enz beter aangesproken worden en deelnemen aan kwalitatief onderzoek? De betrokkenheid van doelgroepen bij de omgevingsanalyse en voorbereiding van beleidsplannen wordt in meerdere decreten opgelegd omdat ze een omvangrijke groep in de maatschappij zijn en omdat het van belang is dat er een draagvlak is voor beleidsmaatregelen.

Door de hiaten in het wetenschappelijk onderzoek over de leefwereld van bepaalde risicogroepen, hun interpretaties en betekenisverlening aan verschillende aspecten in onze samenleving, is participatie aan beleidsvoorbereidend en beleidsevaluatieonderzoek belangrijk.

De handleidingen over methoden en praktijkvoorbeelden van omgevingsanalyse en toekomstverkenningen zullen niet alleen voor het centrale bestuur maar ook voor de **lokale besturen** nuttig zijn naar aanleiding van de plannen die ze voor de nieuwe legislatuur moeten opmaken. Het is de bedoeling van de Vlaamse overheid om de planlast zo beperkt mogelijk te houden. Het is dan van belang één grondige omgevingsanalyse te maken die meteen meerdere dimensies van de beleidsvoering in ogenschouw nemen en aandacht geeft aan interrelaties. Het project in verband met het portaal voor gemeentelijke statistieken zal instaan voor het leveren van actuele en accurate statistieken.

Er kan ook ondersteuning worden geboden voor het **ontwikkelen en opvolgen van monitors** voor **horizontale beleidsthema's** evenals voor het **ontwikkelen van opvolgingsinstrumenten voor strategische plannen van de Vlaamse regering**. Er zal een jaarlijkse update gebeuren van de **indicatoren van het Pakt van Vilvoorde** en van de **omgevingsanalyse** voor Vlaanderen in het kader van het Vlaamse Hervormingsprogramma voor de **Lissabonstrategie en het Limburgplan**. Dit zal mede in overleg met de Stafdienst van de diensten van de minister-president gebeuren.

Na goedkeuring van een Vlaamse strategie voor een **duurzaam beleid** zal op vraag van de minister-president nagegaan worden hoe de effecten van de inspanningen van de Vlaamse overheid op middellange termijn kunnen zichtbaar worden gemaakt.

Er zal op vraag van de coördinerende minister voor **Brussel** medewerking worden verleend aan de uitbouw van een virtueel documentatie- en informatiecentrum over Brussel (BRIO) en het ontwikkelen van een meetinstrument en beleids- en effectenevaluatiesysteem voor de Brussel-toets.

Op vraag van de Task Force van de **Vlaamse rand** zal een socio-economische studie worden gemaakt van het randstedelijke gebied rond het Brussels Hoofdstedelijk gewest.

Op vraag van de coördinerende minister voor het **gelijkekansenbeleid** zal de Studiedienst inspanningen doen om statistieken te verzamelen (en veelal te beginnen bij de registratie) die de beoogde effecten van de strategische doelstellingen in kaart brengen. Hierbij zal in het bijzonder aandacht gaan naar deelgroepen binnen de doelgroepen (vb gelijke kansen voor allochtone vrouwen op arbeidsmarkt). Er zal bovendien op geregelde tijdstippen gepeild worden naar de percepties van de Vlamingen op het gebied van sociale uitsluiting ten aanzien van allochtonen, personen met een handicap, holebi's, naar het draagvlak voor solidariteit en motieven voor sociale bijdragen, de houding tegenover discriminatie tegenover deze groepen met aandacht voor de genderdimensie en de rol die ze van de overheid verwachten. Omdat er zo weinig informatie beschikbaar is over de feitelijke aanwezigheid van deze deelgroepen, zal op geregelde tijdstippen (2 à 3 jaar) gepeild worden naar de kennis van deze deelgroepen en

naar de rolrelaties (vb in familie, als vriend, als collega) In de survey naar culturele verschuivingen zal gebruik worden gemaakt van uitgeteste meetinstrumenten om de trends op dit vlak op te volgen.

Op vraag van de minister voor het *plattelandsbeleid* zal advies verleend worden over het opstellen van een plattelandsmonitor en zal een bijdrage worden geleverd bij het verzamelen van relevante data.

In aansluiting op andere monitoringprojecten en in samenwerking met de bevoegde diensten zal worden nagegaan welke continuïteit kan worden gegeven aan de *stedenmonitor* die in overleg met de gemeenten tot stand kwam en welke bijdrage vanwege de Studiedienst gewenst en opportuun is.

Vanuit zijn kennis van theorieën over digitale kloof en vanuit de eenloketfunctie statistiek zal de Studiedienst medewerking verlenen aan het Instituut voor Breedbandtechnologie (IBBT) voor de opbouw van een *ICT-monitor*.

4.4.4 Studiewerk en deelname aan onderzoeksprogramma's ter ondersteuning van algemeen regeerbeleid

Bij het opmaken van de onderzoekskalender zal voorrang worden gegeven aan thema's die het algemene regeerbeleid ondersteunen. Dit zal in hoofdzaak vraaggestuurd gebeuren en is dus afhankelijk van de vragen vanwege de minister-president en andere leden van de Vlaamse regering.

Daarnaast is het aangewezen, los van ad hoc opdrachten, een aantal onderzoeken te verrichten die probleemverkennd zijn en een aantal ontwikkelingen in een langer termijnperspectief of in internationale context plaatsen.

De studies zullen rond enkele hoofdthema's worden gebundeld:

a) sociaal-demografische ontwikkelingen: het opvolgen van loop van de bevolking (sterfte, geboorte, migraties, naturalisaties) en het verwerven van inzichten in de veranderingen van burgerlijke staat is onmisbaar voor bevolkingsprojecties. De evolutie van de bevolkingsstructuur heeft gevolgen voor de arbeidsmarkt, de behoefte aan zorgvoorzieningen, huisvesting,... De samenstelling van huishoudens en burgerlijke staat kan gekoppeld worden aan de leefsituatie van subgroepen van de bevolking

b) cultureel-maatschappelijke ontwikkelingen: in hoofdzaak studies over houdingen en gedragingen met de bedoeling het impact van beleidsbeslissingen of het draagvlak voor nieuwe maatregelen beter in te schatten. Hierbij zal ook aandacht uitgaan naar aspecten van de informatiemaatschappij en duurzame ontwikkeling, thema's waarvoor de minister-president bevoegd is.

c) macro-economische ontwikkelingen: de onderzoeksvragen zullen met de betrokken diensten worden overlegd en zullen mede aandacht hebben voor aspecten van internationalisering en globalisering.

Ten slotte zal de Studiedienst enkele extern lopende onderzoeksprogramma's met een breed spectrum opvolgen met de bedoeling later deze bronnen grondig te analyseren:

- *Deelname aan UNECE generations and gender program*

Er is dringend nood aan wetenschappelijk verantwoorde gegevens die de problematiek van de stijgende vergrijzing en van de ontgroening kunnen verklaren. De laatste enquête aangaande gezinsontwikkeling in Vlaanderen dateert van 1991. De bevolkingspiramide van Vlaanderen krijgt een 'boonstructuur' omdat de vruchtbaarheidscijfers en daaruit voortvloeiend het aantal geboorten drastisch vermindert. België kent het laagste huwelijkscijfer en hoogste echtscheidingscijfer, wat zijn de redenen? Welke zijn de motieven voor de intrede tot, de onderbreking en uittrede in de arbeidsmarkt. Er komen meer-generatiefamilies als gevolg van de verhoging van de levensverwachting. Ze wonen niet noodzakelijk (en zelfs minder) onder één dak. Welke soort sociale, financiële en zorgtransfers treden op tussen ouders en (klein)kinderen: in welke richting en met welke intensiteit?

Het NIS is bereid de coördinatie op zich te nemen en kreeg toezegging van het DWTC voor extra personeel. De technische voorbereidingen voor een testenquête zijn ver gevorderd. Het is de bedoeling in 2007 met de enquête definitief van start te gaan en zo aan te sluiten bij andere deelnemende landen (anders is er een te groot tijdsverschil).

Om de kosten van het grootschalig onderzoek betaalbaar te maken, wordt een inspanning gevraagd van de gemeenschappen a rato van de steekproefgrootte. Voor Vlaanderen wordt een globale financiële inbreng van 900.000 euro gevraagd gespreid over drie golven (2007, 2010 en 2013). Op Vlaams niveau moet voor de eerste golf 400.000 euro worden vrijgemaakt, (bespreking bij budgetcontrole 2006) waarvan de uitbetaling in jaarlijkse schijven kan gebeuren. Vlaanderen zou op deze manier 21% van de totale kosten dragen. Het Waalse gewest heeft haar bijdrage voor de eerste golf toegezegd.

- *Deelname aan Vertrouwensmonitor*

De vertrouwensmonitor wil op een systematische wijze de bevolking bevragen over hun vertrouwen in de overheid als geheel, in de politieke en maatschappelijke instellingen en personen en over kwaliteitsaspecten van de Vlaamse administratie. De bedoeling is te vertrekken vanuit het perspectief van de burger en zijn contactmomenten met de overheid. Het mag geen saaie opsomming van diensten, taken en processen worden. De integrale benadering moet er wel voor zorgen dat het grootste deel van het Vlaamse beleid wordt afgedekt.

Mits de nodige middelen worden voorzien op de begroting (uit te besteden veldwerk: 200.000 euro; af te spreken bij begrotingscontrole), kan de pilootfase starten (bedoeling is ongeveer 10.000 Vlamingen en Nederlandstaligen in Brussels Hoofdstedelijk gewest te bereiken). Het Steunpunt Bestuurlijk Organisatie Vlaanderen zal in 2006 het proces begeleiden.

Het wetenschappelijke karakter van het surveyonderzoek wordt bewaakt door een wetenschappelijk comité samengesteld uit methodologen vanuit alle Vlaamse universiteiten. De stuurgroep (bevoegdheden minister ambtenarenzaken en minister-president) waakt over de beleidsrelevantie van de gestelde vragen en kijkt toe op de afstemming met de klantentevredenheidsmetingen van de Vlaamse overheidsdiensten (georganiseerd vanuit bestuurszaken in kader van IKZ-strategie).

Pas nadat de enquête voldoende tijd loopt (1 jaar) en de kwaliteit ervan voldoende hoog wordt geschat, zal de dataset worden beschikbaar gesteld voor onderzoek.

- *Bijdrage aan Digitaal Actieplan Vlaanderen*

De Vlaamse regering wil haar beleid steunen op betrouwbare, eenduidige en onafhankelijk Vlaamse data. Er zal daarom werk worden gemaakt van het verzamelen van data over verspreiding van ICT infrastructuur en over het gebruik ervan door de huishoudens en de

bedrijven. Als eenloket statistiek zal de Studiedienst de *kwaliteit van de beschikbare data onderzoeken* en via haar netwerking op nationaal (lid Hoge Raad Statistiek) en internationale niveau (Eurostat) impact proberen uit te oefenen op de inhoud van vragenlijsten en de frequentie van de bevragingen, de ter beschikking stelling van de data over ICT (NIS enquêtes). De Studiedienst zal in haar survey over sociaal-culturele verschuivingen zelf ook periodiek vragen stellen over de motieven van de burgers om ICT wel/ niet te gebruiken zodat de overheid gericht acties kan ondernemen om een zo groot mogelijke groep te laten gebruik maken van haar digitale dienstverlening.

De Studiedienst zal deze datasets analyseren en haar bevindingen bekend maken. In 2005 en 2006 zullen studies worden gepubliceerd over het profiel van de ICT gebruikers, over het belang van ICT in de ondernemingen (belang van hoogtechnologische bedrijven, e-commerce, ...)

In het kader van het Digitaal Actieplan Vlaanderen zal de Studiedienst bovendien initiatieven nemen om *overbevraging van de bevolking en bedrijven tegen te gaan*. We verwijzen hier onder meer naar het *meldpunt surveys* en het initiatief om **gemeenten** toegang te verlenen tot *interactieve databanken* die ze online kunnen raadplegen.

Er zal in dit kader samen worden gewerkt met de coördinatieceel Vlaamse e-governement die zich tot ambitie stelt om op geïntegreerde wijze een toegang te realiseren tot federale authentieke gegevens over personen en bedrijven (Rijksregister, Kruispuntbank sociale zekerheid, Kruispuntbank ondernemingen). Nu worden dezelfde gegevens meermaals opgevraagd wat tot verlies van efficiëntie leidt op het niveau van de Vlaamse overheid.

De Studiedienst kan hieraan een meerwaarde geven door elementen uit deze datasets te bewerken tot indicatoren en standaardrapporteringen te genereren op vraag van de gebruikers. Dit zal gebeuren onder de vorm van een gebruikersgroep (zie platform statistiek) met vertegenwoordigers van de gemeenten en provincies, overheidsdiensten en coördinatiecellen om een goed inzicht te verkrijgen in hun informatiebehoefte en om duidelijke afspraken te maken over de ontsluiting, bewerking en analyses zodat dubbelwerk wordt voorkomen.

Yves LETERME
Minister-president van de Vlaamse Regering
Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Landbouw, Zeevisserij en
Plattelandsbeleid

24 oktober 2005